

Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый

Кафедра гісторыі Беларусі і музеязнаўства

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

\_\_\_\_\_ М. А. Бяспалая

“ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2018 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

\_\_\_\_\_ М. А. Яцэвіч

“ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2018 г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

**ГІСТОРЫЯ МУЗЕЙНАЙ СПРАВЫ**

для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай  
спадчыны (па напрамках)

Складальнік:

старшы выкладчык

кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства

І. І. Бамбешка

Разгледжаны і рэкамендаваны

на пасяджэнні Савета ўніверсітэта

“18” снежня 2018 г.

Праатакол №4

Складальнік:

Бамбешка І. І., *старшы выкладчык кафедры гісторыі Беларусі і музеезнаўства УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”*

Рэцэнзенты:

А. А. Гужалоўскі, *прафесар кафедры этналогіі, музеалогіі і гісторыі мастацтваў УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт”, доктар гістарычных навук, прафесар;*

А. Я. Корсакава, *дацэнт кафедры сусветнага і беларускага мастацтва ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт;*

## ЗМЕСТ

1	ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2	ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	7
2.1	План-канспект лекцый	7
3	ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	34
3.1.	Тэматыка семінарскіх заняткаў	34
4.	РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	45
4.1.	Заданні для самастойнай работы студэнтаў	45
4.2	Тэставыя заданні	51
4.3.	Пытанні да экзамену	76
5	ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	79
5.1	Тэматычны план	79
5.2.	Асноўная літаратура	80
5.3	Дадатковая літаратура	81

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

## 1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Важнай перадумовай паспяховай навуковай і практычнай работы музеязнаўцаў з'яўляецца рацыянальнае разуменне развіцця музея, якое правамерна прызнаць абавязковым кампанентам сучаснай музейнай практыкі з яе праектаваннем у будучыню, паколькі як мінулае, так і сучаснае – неад'емныя складовыя часткі адзінага гістарычнага працэсу. Разгляд гістарычнага вопыту музейнай справы неабходны для тэарэтычнай і практычнай распрацоўкі актуальных пытанняў музеязнаўства.

Натуральна, што зразумець сацыякультурнае значэнне музея ў жыцці чалавецтва магчыма толькі пры ўмове яго вывучэння ў гістарычнай перспектыве і абавязкова ў асобных рэгіёнах свету. У рэшце рэшт, гісторыя музейнай справы з'яўляецца складовай часткай музеязнаўства, побач з тэарэтычным і прыкладным музеязнаўствам, а таксама музейным крыніцазнаўствам. Без вывучэння гісторыі музейнай справы цяжка ўявіць сабе далейшае паспяховае развіццё гэтай галіны навукі.

Гэтыя абставіны робяць дадзеную вучэбную дысцыпліну надзвычай актуальнай у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне “Гісторыя музейнай справы” прызначаны для студэнтаў спецыяльнасці “Музейная справа і ахова гісторыка-культурная спадчыны”.

Вучэбная дысцыпліна “Гісторыя музейнай справы” непасрэдна звязаны з шэрагам музеязнаўчых (“Тэорыя і методыка музейнай справы”, “Музейная педагогіка”, “Музеі замежных краін” і інш.) і агульнагістарычных дысцыплін (“Сусветная гісторыя” і “Гісторыя Беларусі”), а таксама такімі дысцыплінамі як філасофія, тэорыя і гісторыя культуры, гісторыя мастацтва і іншымі.

Мэтай выкладання дадзенай вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца вывучэнне студэнтамі пытанняў ўзнікнення і развіцця музейнай ідэі і яе ўвасаблення ў перадмузейных зборах і музеях, музейнай сеткі, арганізацыі музейнай справы,

музейнага заканадаўства, музеязнаўства як навукі, музейнай практыкі на розных гістарычных этапах.

Мэтавая накіраванаць вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя музейнай справы” прадугледжае вырашэнне шэрага задач:

- разгляд асаблівасцей вывучэння крыніц і гістарыяграфіі гісторыі музейнай справы на розных гістарычных этапах;
- выяўленне сацыяльных і культурных перадумоў для стварэння збораў музейных прадметаў;
- асвятленне сацыяльных і культурных умоў стварэння калекцый музейных прадметаў і саміх музеяў;
- раскрыццё зместу асноўных этапаў станаўлення і развіцця калекцый музейных прадметаў і саміх музеяў у розных краінах у сувязі з сацыяльным і культурным развіццём чалавецтва;
- тлумачэнне асноўных заканамернасцей і пераемнасці развіцця музейнай справы ў розных рэгіёнах свету;
- вывучэнне фарміравання кола праблем, якія атрымалі адлюстраванне ў калекцыях і музеях;
- высвятленне таго, інтарэсы якіх сацыяльных груп адлюстроўвалі гэтыя калекцыі і музеі;
- даследаванне дзейнасці музеязнаўчых устаноў і арганізацый, падрыхтоўкі музейных кадраў, выдавецкай дзейнасці па музейнай праблематыцы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя музейнай справы” студэнт павінен ведаць:

- асноўныя этапы развіцця музейнай справы буйнейшых краін свету;
- гісторыю развіцця музейнай справы ў Беларусі;
- асноўныя паняцці тэорыі і метадыкі гісторыі музейнай справы;
- ролю музеяў у развіцці культуры чалавецтва;

*умець:*

- выкарыстоўваць асноўныя паняцці, законы і фактычны матэрыял па гісторыі музейнай справы ў тэарэтычнай, метадычнай і практычнай музейнай дзейнасці;
- аналізаваць крыніцы па гісторыі музейнай справы Беларусі;
- даць характарыстыку гісторыі музейных устаноў, фарміравання музейнага фонда буйнейшых краін свету;
- аналізаваць вопыт музейнага будаўніцтва ў асобных рэгіёнах і краінах;
- вызначаць месца і ролю музеяў Беларусі ў развіцці сусветнай культуры.

Студэнты павінны валодаць:

- асноўнымі метадамі гісторыка-музейных даследаванняў;
- гістарыяграфіяй, крыніцазнаўствам і метадычнымі прыёмамі вывучэння гісторыі музейнай справы.

Акрамя таго, студэнты павінны навучыцца аналізаваць гістарычныя ўмовы развіцця музеяў і музейнай справы, ацэньваць дзеянні і выказванні калекцыянераў і музейных дзеячоў як з улікам сённяшняга стану музейнай думкі, так і з пункту гледжання ідэй, адпаведных падзеям эпохі, аналізаваць інфармацыйныя крыніцы і аргументаваць уласны пункт гледжання.

Дадзены вучэбна-метадычны комплекс арыентаваны перш за ўсё на вывучэнне агульных пытанняў гісторыі музейнай справы. Асаблівая ўвага пры гэтым надаецца беларускаму матэрыялу. Імкненне да абагульненасці акрэсліла агульную структуру праграмы. Увесь матэрыял згрупаваны па тэмах, якія храналагічна супадаюць з традыцыйным падзелам гістарычнага працэсу.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя музейнай справы” прадугледжана 180 гадзін, з іх 76 – аўдыторных (46 гадзін – лекцыйных, 30 гадзін – семінарскія).

Рэкамендаваная форма кантролю – экзамен.

## **ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ**

### **2.1 План-канспект лекцый**

#### ***Уводзіны***

Месца вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя музейнай справы” ў сістэме гуманітарнай адукацыі. Месца курса ў сістэме музеялагічных дысцыплін. Гісторыя музейнай справы як базавай дысцыпліны па спецыяльнасці “музейная справа і ахова гісторыка-культурная спадчыны”. Сувязь курса “гісторыя музейнай справы” з курсамі айчыннай і сусветнай гісторыі і культуры.

Мэта і задачы курса. Прадмет курса. Структура курса. Формы кантролю.

### **Раздзел I. Агульныя тэарэтыка-метадычныя пытанні гісторыі музейнай справы**

#### ***Тэма 1. Тэарэтычныя аспекты гісторыі музейнай справы***

Сучасны чалавек існуе ў асяроддзі натуральных, змененых і створаных ім самім матэрыяльных прадметаў. Інтэнсіфікацыя развіцця ведаў як асноўнага фактара развіцця цывілізацыі вымушае грамадства захоўваць падобныя прадметы, якія страчваюць сваё ўтылітарнае значэнне як рэальныя прыкметы былой культуры і што звязваюць нас з продкамі. Для захавання, даследавання і прадстаўлення такіх прадметаў і ствараюцца музеі.

Першапачаткова музей абмяжоўваўся захаваннем, даследаваннем і прадстаўленнем цікавых з пункту гледжання культуры і навукі рэчаў прыроднага і штучнага паходжання. Паступова ён набыў больш шырокія сацыяльныя функцыі.

Важнай перадумовай паспяховай навуковай і практычнай работы музеязнаўцаў з’яўляецца рацыянальнае разуменне развіцця музея, якое правамерна прызнаць абавязковым кампанентам сучаснай музеязнаўчай работы з яе праецыраваннем на будучыню, паколькі як мінулае, так і сённяшняе – неад’емныя часткі адзінага гістарычнага працэсу.

Таму рагляд гістарычнага вопыту музейнай справы неабходны для навуковай і практычнай распрацоўкі актуальных пытанняў музеязнаўства. Так, пад час складання тэматыка-экспазіцыйнага плана музея прыходзіцца ўлічваць і папярэдні вопыт, і сучасныя для складальніка ўмовы, і папярэдняю яго рэалізацыю

Бясспрэчна і тое, што зразумець сацыякультурнае значэнне музея ў жыцці чалавецтва магчыма пры ўмове яго вывучэння ў гістарычнай перспектыве і абавязкова ў асобных рэгіёнах свету. Зневажэнне гістарычнай сувязі падзей, з'яў і фактаў непазбежна прыводзіць да тэарэтычных і практычных памылак ў любым даследаванні і ў прыватнасці ў музеязнаўстве.

Крытычнае асвятленне мінулага гісторыі музейнай справы дапамагае лепш асэсаваць сёнешняе, выкарыстоўваючы ўсё назапашанае раней як дасягненні, так і няўдачы, а таксама іх прычыны.

Гісторыя музейнай справы вылучаецца ў асобную навуковую дысцыпліну і з'яўляецца часткай музеязнаўства. Паняцце “гісторыя музейнай справы” шматзначна Гісторыя музейнай справы разглядаецца як навуковая і вучэбная дысцыпліна, якая вывучае пытанні ўзнікнення і развіцця музейнай канцэпцыі (ці ідэі) і яе ўвасаблення ў перадмузейных зборах і музеях, музейнай сеткі, арганізацыі музейнай справы, музейнага заканадаўства, музеязнаўства, музейнай практыкі, музейнай архітэктуры на розных гістарычных этапах.

Аб'ект вывучэння гісторыі музейнай справы – сукупнасць элементаў музейнай справы, пачынаючы з практыкі збіральніцтва прадметаў музейнага значэння ў іх часовым і прасторавым развіцці, іх узнікненне і функцыянаванне ў якасці гісторыка-культурнага і гісторыка-сацыяльнага феномена. У той жа час пералічаны элементы могуць вывучацца і іншымі навукамі (гісторыяй, гісторыяй культуры, гісторыяй мастацтва і інш.). Аднак падыходы да акрэсленага аб'екта адрозніваюцца. Гэта азначае, што навукі адрозніваюцца па прадмету даследавання. Можна вызначыць прадмет гісторыі музейнай справы як кола аб'ектыўных заканамернасцей паходжання грамадскіх інстытутаў, якія закліканы задавальняць названую патрэбу, іх функцыянаванне ў розных



гістарычных умовах, фарміраванне музейнай сеткі, арганізацыя музейнай справы, а таксама гісторыя музейнага заканадаўства.

Гісторыя музейнай справы вывучае мінулае той ці іншай галіны культуры, якая аб'ядноўвае музейнае будаўніцтва і заканадаўства, якая мае дачыненне да музеяў і аховы помнікаў, кіравання музеямі, музеязнаўства, а таксама гісторыю музейнай практыкі (навукова-фондавай, навукова-экспазіцыйнай і навукова-рэпрэзентацыйнай работы).

Прадмет гісторыі культуры, складовай часткай якой з'яўляецца гісторыя музейнай справы, значна больш шырокі, чым прадмет гісторыі музейнай справы.

Прадмет гісторыі музейнай справы сутыкаецца і з прадметам гісторыі тых галін ведаў, з якіх у музейную практыку ўключаюцца прадметы музейнага значэння, – гісторыя мастацтва, прыродазнаўства, фундаментальных, тэхнічных, гуманітарных навуковых дысцыплін. Аднак і прадмет гісторыі кожнай з гэтых дысцыплін адрозніваецца ад прадмета гісторыі музейнай справы таксама як падобныя дысцыпліны развіваліся не толькі ў музеях, але і ў іншых установах.

Праблематыка гісторыі музейнай справы вызначаецца мноствам як знешніх (культурных, эканамічных, грамадска-палітычных), так і ўнутраных (узровень развіцця ведаў у галіне гісторыі музейнай справы) умоў. Важным аспектам гісторыі музейнай справы як навуковай і вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца метады як спосаб пазнання, сістэма прыёмаў даследавання розных бакоў вывучаемых з'яў. Сярод асноўных метаў гісторыі музейнай справы – гісторыка-генетычны, гісторыка-параўнальны, тыпалагічны і гісторыка-сістэмны.

Гісторыка-генетычны метады вывучае змены і рух з'яў, фіксуючы пры гэтым межы даследуемай рэальнасці. Ён накіраваны на аналіз развіцця і павінен арганічна ўключаць характарыстыку агульнага і асаблівага. Гэты метады ў значнай ступені характарызуецца апісальнасцю, фактаграфічнасцю і эмпірызмам.

Гісторыка-параўнальны метада дазваляе выявіць з дапамогай параўнання гістарычных падзей агульнае і асаблівае. Параўнанне з'яўляецца важным і найбольш распаўсюджаным метадам навуковага пазнання. Аб'ектыўнай асновай для параўнання служыць тое, што гістарычнае развіццё грамадства мае паўтараемы і ўнутрана абумоўлены характар. Многія грамадскія з'явы па сваёй унутранай сутнасці падобныя і адрозніваюцца толькі прасторавай і часовай варыяцыйнай формаў. Падобныя формы могуць мець розны змест. Метада параўнання дазваляе растлумачыць разглядаемыя з'явы і раскрыць іх сутнасць. У яго аснове ляжыць аналогія – агульнанавуковы метада пазнання, сутнасць якога ў тым, што на аснове падобных прыкмет параўноўваемых аб'ектаў робіцца заключэнне пра падобнасць іншых прыкмет.

Тыпалагічны метада заснаваны на падзеле аб'ектаў і з'яў на пэўныя групы з дапамогай абагульненай мадэлі і тыпу па характэрным, істотным для іх прыкметам. Тыпалогія як метада навуковага пазнання выкарыстоўваецца з мэтай параўнальнага вывучэння істотных прыкмет, сувязяў, адносін, функцый, узроўняў арганізацыі аб'ектаў і інш. Асноўнымі лагічнымі формамі тыпалогіі з'яўляюцца тып (напрыклад, музейнага аб'екта, які валодае істотнымі якаснымі прыкметамі), класіфікацыя (сістэма падпарадкаванасці паняццяў, якая выкарыстоўваецца як сродак для ўстанаўлення сувязяў паміж гэтымі паняццямі), супастаўленне (вызначэнне шляхам параўнання спецыфічных асаблівасцяў з'яў, высвятленне іх агульных уласцівасцяў).

Гісторыка-сістэмны метада разглядае функцыянаванне і развіццё гістарычных сістэм рознага ўзроўню ў выглядзе індывідуальных падзей, фактаў і сітуацый. Апошнія разглядаюцца не толькі як прычынна-абумоўленыя, але і як функцыянальна-звязаныя.

Музей – дастаткова складаны па сваёй сутнасці сацыяльны арганізм і прапанаваць яго вызначэнне не проста. Паняцце “музей” увялі ў культуры ўжытак чалавецтва старажытных грэкі, аднак у антычным свеце яно ніколі не ўжывалася ў адносінах да збору прадметаў. Старажытнагрэчаскае слова “мусейён” літаральна азначае – “месца, прысвечанае музам”, гэта значыць

свяцілішча музаў. Шэраг даследчыкаў выводзяць паходжанне музея ад Александрыйскага Мусейона, які выконваў функцыі сучаснай акадэміі навук. У імператарскім Рыме Мусейонам называлі месца, дзе праводзіліся філасофскія дыскусіі. У перыяд Сярэднявечча гэты тэрмін быў забыты і зноў уведзены ва ўжытак толькі ў XV ст. у Фларэнцыі для абазначэння калекцыі Ларэнца Медычы. У XVII ст. словам «музеорозум» называлі калекцыі рэдкасцяў і толькі ў эпоху Асветы словам «музеум» сталі называць установы для захоўвання і дэманстрацыі публіцы каллекцый помнікаў гісторыі і прыроды. Праўда, у XVIII-XIX стст. пад словам «музей» разумеўся хутчэй будынак ці месца, дзе захоўваліся і дэманстраваліся калекцыі, чым самі калекцыі. У наш час, асабліва пасля з'яўлення музеяў пад адкрытым небам і экамузеяў, пад музеймі сталі разумець не толькі будынкі, але і сукупнасць помнікаў, якія належаць музею, але не абавязкова захоўваюцца ў яго сценах. Сучасная еўрапейская традыцыя адносіць да музеяў мастацкія галерэі незалежна ад зместу іх калекцый і формаў кіравання, а амерыканская, акрамя таго, – запаркі, батанічныя сады, а таксама акварыумы.

У гістарычнай літаратуры можна сустрэць і іншыя тэрміны, якія выкрыстоўваліся для абазначэння таго, што сёння называецца музеям. Італьянскае слова «galleria» ўжывалася з XVI ст. для вызначэння доўгага вузкага пакоя, дзе экспанаваліся жывапіс і скульптура. Нямецкая культурная традыцыя ўзбагаціла музейную тэрміналогію многімі тэрмінамі, у прыватнасці кунсткамера (ад ням. *Kunstkammer* – кабінет мастацтва), *wunderkammer* – сховішча прадметаў натуральнай гісторыі, *rustkammer* сховішча гістарычных помнікаў ці зброі. Тэрмін «пінакатэка» (ад *pinax* - дошка, карціна і *theke* - сховішча) бярэ свой пачатак у Афінх у V ст. да н. э., дзе ім абазначалі мастацкія галерэі. Гэты тэрмін мы можам сустрэць і сёння ў назвах некаторых сучасных мастацкіх музеяў (Старая і Новая Пінакатэкі ў Мюнхене). Нарматыўнае вызначэнне музея было прынята на XI-й Генеральнай Асамблеі Міжнароднага савета музеяў у Гаазе ў 1989 г. : «Музей – гэта некамерцыйнае пастаянна дзеючае ўстанова, якая служыць грамадству ў мэтах яго развіцця.

Адкрыты для публікі, музей набывае, захоўвае, даследуе, папулярызуе і экспануе матэрыяльныя сведчанні аб жыцці чалавека і навакольнага асяроддзя ў навуковых, адукацыйных і рэкрэацыйных мэтах».

Асэсаванню працэсу гісторыі музейнай справы, аблягчэнню выяўлення ўнутраных заканамернасцей і магчымасцей навуковага абагульнення дамагае яго перыядызацыя. Перыядызацыяй прынята называць падзел гістарычнага часу ў адпаведнасці з якасным развіццём працэсаў, якія ў ім адбываліся. Гэта істотнае размеркаванне гісторыка-музейнага працэсу пэўнага этнасу, краіны, рэгіёна, кантынента, чалавецтва.

Для таго, каб выпрацаваць перыядызацыю вывучаемага ў даследаванні любога раздзела гістарычнай навукі, у тым ліку і ў гісторыі музейнай справы, першапачаткова неабходна вырашыць, што пакласці ў яе аснову, гэта значыць неабходна вызначыць крытэрыі падзелу гістарычнага працэсу на асобныя этапы.

У савецкай і айчынай гістарыяграфічнай традыцыі XX ст. пераважаў фармацыйны падыход да перыядызацыі. Для яго галоўным крытэрыем развіцця грамадства з'яўлялася матэрыяльная вытворчасць, эканамічныя адносіны і класавая барацьба. Адмаўляць уплыў на гістарычны працэс з боку матэрыяльнай вытворчасці і эканамічных адносін было б няправільна. Аднак пры гэтым нельга недаацэньваць значэнне духоўных фактараў для развіцця чалавецтва.

У сучаснай гістарычнай навуцы пры пабудове схем перыядызацыі часта звяртаюцца да комплекснага гісторыка-культурнага ці цывілізацыйнага падыходу. Пры такім падыходзе паўней ахопліваецца сукупнасць прыродных, эканамічных, палітычных, маральных і духоўных фактараў, якія ўплываюць на дзейнасць людзей.

Савецкія гісторыкі музейнай справы і іх калегі з ГДР, напрыклад К. Шрайнер (1983, 1986), прытрымліваліся ў сваіх даследаваннях фармацыйнай перыядызацыі, вылучаючы перыяды першабытны, рабаўласніцкі, феадальны, капіталістычны і сацыялістычны.

А. Уітлін (1970) падзяліла гісторыю музейнай справы на перыяды: падрыхтоўкі публічных музеяў, ранніх публічных музеяў, спроб рэформы музеяў (з 1851 па 1914 год), развіцця музеяў паміж першай і другой сусветнымі войнамі і развіцця музеяў пасля другой сусветнай вайны.

Ю. дэ Варын-Боан (1950) падзяліў развіццё музейнай справы ў адпаведнасці з агульнагістарычнай перыядызацыі гісторыі замежных краін. Гэты перыяды гісторыі сярэднявечных музеяў, музеяў перыяду Адраджэння па 1700 г., музеяў XVIII ст., музеяў у 1790-1850 гг., музеяў у 1850-1950 гады і музеяў 1950-1970-х гг.

У працы “Музеі свету. Уводзіны ў музейную справу” (1982) З. Жыгульскі малодшы вызначае наступныя перыяды ў гісторыі музейнай справы: старажытнасць Еўропы і Блізкага Усходу, еўрапейскае сярэднявечча, Рэнэсанс, маньрызм і барока ў Еўропе, протамузейныя з’явы ў некаторых краінах Азіі і дакалумбавай Амерыкі, затым XVIII ст., XIX ст. ст. і першая палова XX ст.

Дж. Льюіс (1984) прапанаваў своеасаблівую перыядызацыю, у аснове якой ляжыць працэс пераходу ад працэсу калекцыяніравання да стварэння ўласна музеяў: класічнае калекцыяніраванне, ранняе калекцыяніраванне ў краінах Азіі, калекцыяніраванне ў сярэднявечнай Еўропе, калекцыяніраванне ў перыяды Адраджэння і Асветы, перыяд ранніх публічных музеяў (з XVI ст.) у Еўропе і за яе межамі, перыяд развіцця музеяў у XX ст. Некалькі пазней (1993) Дж. Льюіс, захоўваючы той жа прынцып перыядызацыі гісторыі, звярнуўся да некалькі іншай паслядоўнасці і іншых фармуліроўкам: перыяд папярэдніх музеяў з’яў, якія ўключаюць у сябе класічнае калекцыяніраванне, калекцыі Адраджэння, каралеўскія калекцыі, спецыялізаваныя асабістыя калекцыі і калекцыі навуковых таварыстваў, перыяд узнікнення музеяў, які ўключае ў сябе этапы публічных калекцый (з пачатку XVI ст.), першых публічных музеяў (з канца XVI ст.), перыяд музеяў у час нацыянальнай ідэнтыфікацыі (першая палова XIX ст.), сярэдзіну XIX ст., першы музейны бум другой паловы XIX ст., этап пераацэнкі ролі музеяў у жыцці грамадства (першая палова XX ст.) і этап новага развіцця і новай ролі музеяў пасля II сусветнай вайны.

Як бачна, былі прапанаваны розныя прынцыпы перыядызацыі гісторыі музейнай справы, якія маюць рознае абгрунтаванне. Агульны падыход да перыядызацыі гісторыі музейнай справы пакуль адсутнічае.

Больш правамерна пры перыядызацыі гісторыі музейнай справы зыходзіць як са спецыфікі самога яго развіцця, так і з улікам змен у сацыяльным і культурным жыцці грамадства. У дадзеным выпадку вызначаюцца наступныя перыяды, якія адпавядаюць развіццю музейнай справы ў сукупнасці краін і мацерыкоў у цэлым:

1. Перадмузейнае збіральніцтва ў першабытным грамадстве, старажытным свеце і сярэднявеччы;
2. Узнікненне музея як сацыяльнага інстытута (XV ст. – канец XVI ст.);
3. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута (XVII – канец XVIII ст.);
4. Музейная палітыка і музейная справа ў перыяд буржуазных рэвалюцый канца XVIII – першай паловы XIX ст., з'яўленне публічных музеяў як вынік рэалізацыі сацыяльных патрабаванняў мас;
5. Пашырэнне музейнай сеткі і ўзмацненне спецыялізацыі музеяў у другой палове XIX – пачатку XX ст.
6. Музейная палітыка і музейная справа паміж двума сусветнымі войнамі.

Унутры кожнага этапу можна вылучыць асобныя перыяды развіцця музейнай справы.

## ***Тэма 2. Крыніцазнаўства гісторыі музейнай справы***

Зыходзячы з вопыту, назапашанага тэорыяй і практыкай агульнагістарычным крыніцазнаўства, крыніцазнаўствам гісторыі музеяў можна назваць раздзел гістарычнай музейлогіі (і адначасова агульнагістарычным крыніцазнаўства), які даследуе крыніцы па гісторыі музеяў і спосабы іх вывучэння. Крыніцамі па гісторыі музеяў з'яўляюцца

матэрыяльныя аб'екты, якія створаны, апрацаваны і ў шэрагу выпадкаў вывучаны, адлюстроўваюць развіццё музейнай дзейнасці і выкарыстоўваюцца на практыцы гісторыкамі з мэтай асвятлення гэтай сферы культуры ў мінулым. Крыніцы па гісторыі музеяў адрозніваюцца ад даследаванняў па гісторыі музеяў, якія ствараюцца свядома на базе вывучэння крыніц са спецыяльнай мэтай і маюць характар абагульнення. Аб'ектам крыніцазнаўства па гісторыі музеяў з'яўляюцца крыніцы па гісторыі гэтага сацыяльнага інстытуту, а прадметам – асноўныя заканамернасці ўзнікнення гэтых крыніц і функцыянавання іх у якасці транслятара сацыяльна-гістарычнай інфармацыі. У задачы крыніцазнаўства гісторыі музеяў ўваходзяць пошук, адбор, групоўка крыніц і выманне з іх інфармацыі аб працэсе развіцця музеяў.

Пры вывучэнні гісторыі музеяў даследчыкі звычайна размяркоўваюць крыніцы па розных групах. Згодна з найбольш распаўсюджанай класіфікацыі яны дзеляцца на пісьмовыя, рэчавыя, выяўленчыя і кіна-, фота-, фонакрыніцы.. З пералічаных крыніц варта вылучыць пісьмовыя, паколькі яны захоўваюць інфармацыю, выкладзеную на натуральнай мове. Пісьмовыя крыніцы ў сваю чаргу дзеляцца на дакументальныя і апавядальныя.

Да дакументальных крыніц адносяцца:

- *Актавыя* (юрыдычныя і нарматыўныя акты, якія характарызуюць стварэнне і функцыянаванне музеяў і вызначаюць характар іх узаемаадносін з уладамі, грамадствам і т. д.) крыніцы.
- *Заканадаўчыя* (законы і пастановы ўраду, якія рэгламентуюць дзейнасць музеяў)
- *Статыстычныя* (статыстычныя звесткі аб колькасці музеяў, аб іх бюджэце, штаце, складзе, фондах, колькасці наведвальнікаў і інш.);
- *Справаводчыя* (спісы маёмасці, справаздачы, фармуляры, анкеты, дакументы ўліку, пашпарты музейных прадметаў, пратаколы нарад і інш.);

Да апавядальных крыніц адносяцца:

- *Летапісы і хронікі* (хранікальныя запісы аб дзейнасці музеяў, складзеныя ўдзельнікамі падзей);

- *Мемуары і эпістальныя крыніцы* (лісты, дзённікі, успаміны асобных дзеячаў аб музеях, прыватныя паперы музейных супрацоўнікаў і інш.);
- *Літаратурныя і публіцыстычныя* (адлюстроўваюць погляды грамадства і яго асобных прадстаўнікоў на ролю музеяў, калекцыянераў, музейных дзеячоў у жыцці грамадства, праламленне ў свядомасці аўтараў літаратурных і публіцыстычных твораў).

Асобную катэгорыю крыніц складаюць *картаграфічныя крыніцы* (планы і схемы музеяў, схемы гарадоў з указаннем месцазнаходжання музеяў і інш.) і *перыядычны друк*, у якім утрымліваецца інфармацыя рознага кшталту.

Прыведзеная класіфікацыя крыніц дазваляе падзяляць іх па ўнутраных, сутнасных прыкметах. Акрамя таго, існуе класіфікацыя крыніц і па знешніх прыкметах – даволі зручная ў практычнай рабоце. Прывядзём класіфікацыю друкаваных крыніц, прапанаваную Дакументацыйным цэнтрам ЮНЕСКА-ІКОМ ў Парыжы:

- *Працягваючыся перыядычныя і неперыядычныя выданні;*
- *Справаздачы і матэрыялы камісій;*
- *Каталогі;*
- *Бібліяграфічныя агляды.*

*Перыядычныя і неперыядычныя выданні* складаюць найбольш значную групу па колькасці назваў і аб'ёму і даюць найбольш аператыўную інфармацыю аб дзейнасці музеяў. *Справаздачы і матэрыялы камісій* даюць найбольш каштоўную інфармацыю аб канкрэтнай дзейнасці музеяў: пад-робны аналіз бюджэтаў, складу фондаў, штатаў музеяў і т. д. Гэтыя выданні маюць невялікі тыраж і абмежаванае распаўсюджванне. Крыніцамі па-карыснай інфармацыі аб дзейнасці музеяў з'яўляюцца матэрыялы міжнародных і нацыянальных музейных канферэнцый. *Каталогі і агляды калекцый і экспазіцый* даюць нагляднае ўяўленне аб канкрэтных напрамках работы музеяў.

### ***Тэма 3. Гістарыяграфія гісторыі музейнай справы***



Характарыстыка, аб'ект, прадмет і задачы гістарыяграфіі гісторыі музейнай справы.

Першыя спробы разгляду этапаў развіцця музеяў у даследаваннях К. Найкеля і І. Канольда (1727), К. Бёцігера (1808). Агляд дзейнасці асобных музеяў у працах Л. фон Ледэбура (1831), Г. Ф. Клема (1837), Э. Банафе (1867), Э. Р. Курцыуса (1870) і інш. Першыя абагульняючыя даследаванні па ўсеагульнай гісторыі музейнай справы Д. Мэры (1904) і яго канцэпцыя аб залежнасці развіцця музеяў ад узроўня культуры грамадства. Работы па гісторыі музейнай справы ў асобных краінах свету. Ю. фон Шлосер (1908), В. Шэрэр (1913).

Гісторыя калекцыяніравання ў працах Ф. Г. Тэйлара (1948), Н. фон Хольста (1960), Ж. Базэна (1967), Х. Закс (1971). Даследаванні А. Уітлін (1949, 1970) аб агульных тэндэнцыях развіцця музейнай справы ў свеце. Спробы абагульнення гісторыі развіцця спецыялізаваных музеяў Ф. Клема (1973), Ж. Базэна (1979, 1983) і інш. Праблемы гісторыі музеяў і пытанні рэфармавання музейнай справы ў другой палове XX ст. у даследаваннях Э. П. Александрэра (1979, 1983), З. Жыгульскага Малодшага (1982), К. Шрайнера (1983-1986), Дж. Льюіса (1984), К. Хадсана (1987) і інш.

Асвятленне гісторыі развіцця асобных музеяў Расіі ў другой палове XVIII ст. Выданне нарысаў аб узнікненні і дзейнасці музеяў, падрыхтаваных ініцыятарамі іх стварэння (А. І. Кытманаў, М. І. Палікарпаў і інш.), гісторыі асобных музеяў (І. Я. Забелін і інш.) і груп музеяў (музеяў АН, земскіх музеяў і інш.). Даследаванне У. С. Іконнікава “Вопыт рускай гістарыяграфіі” ў фарміраванні гісторыі музейнай справы (1891-1908). Працы Ф. І. Шміта (1919, 1929), Г. Л. Маліцкага і інш.

Выданне “Нарысаў гісторыі музейнай справы ў СССР і Расіі” калектывам гісторыкаў пад кіраўніцтвам А. М. Разгона (1957-1971). Даследаванні гісторыі развіцця музейнай справы ў рэспубліках СССР. Працы Г. Р. Мезенцавай (1959), Н. С. Садыкавай (1975) і інш. Выданне дапаможнікаў па гісторыі музейнай

справы ў Расіі Л. В. Чыжовай (1991), А. І. Фралова (1991), С. А. Каспарынскай (1992), В. П. Грыцкевіча (2002, 2003, 2007) і інш.

Распрацоўка пытанняў гісторыі музейнай справы ў Беларусі. Працы Б. Р. Брэжга (1926), Г. А. Каханоўскага (1984), Л. В. Аляксеева (1996), А. А. Гужалоўскага (2001, 2002, 2004, 2013) і інш.

## **Раздзел II. Гісторыя музейнай справы**

### ***Тэма 4. Дамузейнае збіральніцтва ў старажытным свеце і сярэднявеччы***

Збіральніцтва рэчаў у старажытным свеце. Класіфікацыя дамузейных збораў А. Уітлін. Зборы эканамічнага значэння. Зборы сацыяльнага прэстыжу. Магічныя і іншыя рытуальныя зборы. Зборы як сродак выяўлення групавой прыналежнасці. Зборы як сродак стымуляцыі цікавасці да навакольнага свету і даследавання. Зборы як сродак эмацыянальнага перажывання.

Слова “музей” паходзіць ад грэч. “museion” – месца, прысвечанае музам, гэта значыць свяцілішча муз, якое даволі часта выглядала як порцік з ахвярнікам ўцэнтры. Там канцэнтраваліся розныя прадметы, якія прыносіліся богствам у якасці ахвяр (творы мастацтва, скульптуры і інш.). Часта музейоны становіліся цэнтрам свайго роду літаратурных таварыстваў, служылі месцам не толькі пакланення музеем, але і правядзення творчых спаборніцтваў, прысвечаных музам. Гэтыя святы і называліся – Мусеі. Падобнымі спаборніцтвамі было вядома Феспійскае (Геліконскае), а таксама Дэльфійскае свяцілішчы музаў. Апісанне Дэльфійскага свяцілішча музаў прадстаўлена ў рабоце старажытнагрэчаска аўтара Паўсанія “Апісанне Элады”.

Усе рэчы, якія захоўваліся ў храмах, уяўлялі сабою ватыўныя прадметы, якія, у адпаведнасці з рэлігійнай традыцыяй, прыносіліся багам па зароку, з нагоды перамогі над ворагам, з надзеяй палепшыць здароўе ці задаволіць якую-небудзь просьбу. За захаванне гэтых прадметаў адказвалі спецыяльныя служкі, якія вялі і іх улік. Яны складалі вельмі падрабязныя спісы, дзе

пазначалася назва прадмета, матэрыял, асобыя пракметы, захаванасць, імя бога, якому прысвечана, калі і чаму прысвечаны, хто падараваў.

Перыядычна, каб пазбавіцца ад пашкоджаных прадметаў і вызваліць месца для новых складаліся спісы аб спісанні з храма, якія зацвярджаліся саветам храма. Знішчаць што-небудзь незваротна забаранялася. Вырабы з золата і срэбра, якія не валодалі мастацкай каштоўнасцю, пераплаўляліся ў зліткі. Тыя, што не валодалі матэрыяльнай каштоўнасцю закопвалі ў спецыяльныя рэзервуары ці падземныя сховішчы (пры раскопках на поўдні Італіі свяцілішча багіні Геры было выяўлена 30 тысяч ватыўных прадметаў, якія даюць уяўленні аб маштабах храмавых збораў).

Старажытнагрэчаскі жывапіс захоўваўся у пінакатэках (ад двух грэчаскіх слоў:  $\pi\acute{\iota}\nu\alpha\zeta$  – дошка, карціна і  $\theta\acute{\eta}\kappa\eta$  – сховішча). Самая знакамітая Пінакатэка грэчаскага свету знаходзілася на Афінскім Акрополі. У 437-432 гг. да н. э. архітэктр Мнесікл пабудаў манументальны ўваход на Акропаль. У паўночным крыле, больш масійным, чым паўднёвым, з глухімі сценамі і размяшчалася Пінакатэка. Паўсаній у сваім творы таксама апісвае змест збору Пінакатэкі.

Для размяшчэнне жывапісу і скульптуры выкарыстоўваліся і спецыяльныя галерэі-портыкі – стоі, якія ўяўлялі сабою доўгія галерэі-портыкі, адзін з бакоў якіх уяўляў глухую сцену, а другі – адкрыты фасад з каланадаў, што выходзіла на плошчу. Самай знакамітай з падобных збудаванняў была Стоя Пайкіле, якая размяшчалася па ўсяму перыметру афінскай Агоры і з'яўлялася любімым месцам адпачынку афінян. Тут знаходзіліся карціны вялікіх памераў на міфічныя і гістарычныя сюжэты, на подыумах размяшчаліся ваенныя трафесіі. Пад час алімпійскіх гульняў выстаўляліся скульптуры атлетаў і знакамітых дзеячаў гісторыі.

Першыя старажытнагрэчаскія калекцыі фарміраваліся ў значнай ступені стыхійна, насілі ў асноўным сакральны характар, з'яўляліся агульным набыткам грамадзян і таму па сваёй прыродзе характарызаваліся неаднародным складам. На гэтым фоне выключны характра мела дзейнасць Арыстоцеля, які пры падтрымцы свайго выхаванца Аляксандра Македонскага ён сабраў ў Лікеі

заалагічныя і батанічныя прадметы, якія ляглі ў аснову яго біялагічнага калекцыі.

Эпоха элінізму пашырыла геаграфічныя рамкі старажытнага грэчыскага свету, а таксама культурныя дасягненні. На змену калектывізму прыходзіць індывідуалізм. Ствараюцца Музейоны, якія спалучаюць у сябе функцыі музея, бібліятэкі, архіва. Спачатку функцыі сумяшчаліся, а затым падзяляліся. Бібліятэка і архіў займаліся зборам пісьмовых крыніц, а музей – гістарычных каштоўнасцей.

Адзін з першых эліністычных музейонаў быў Александрыйскі (Егіпет) – заснаваны царом Пталемеем I Соцерам у 280 г. да н. д. па ініцыятыве Д. Фалерскага. Александрыйскі Музейон быў часткай комплексу пабудов у царскім квартале Брухейон. Музейон планавалася як цэнтр філасофскіх і навуковых даследаванняў. У склад комплексу уваходзілі ўласна музейон як свяцілішча музаў, пакоі для пражывання пансіянераў, залы, дзе змяшчаліся сталовая для вучоных, экседра, ці крытая галерэя для чытання лекцый і сумесных заняткаў, “месца для прагулак”. Таксама ў складзе музейона былі калекцыі раслін і жывет у садах, залы для прэпарывання трупаў і абсерваторыя (знаходзілася ў пачатковым стане). Апошнія тры з’явіліся паступова. Таксама ў складзе Музеона дзейнічала і Александрыйская бібліятэка.

Музейоны ствараліся і ў другіх гарадах (Пергаме, Антыяхіі-на-Аронце і інш.).

Перадмузейнае збіральніцтва ў Старажытным Рыме. З’яўленне першых прыватных калекцый (галерэі Гая Вераса, Л. К. Сулы, Цыцэрона, імператараў Юлія Цэзара, Аўгуста, Нерона і Адрыяна і інш.). Спосабы папаўнення калекцый. Грамадскія зборы. Форум (храм) Міру. Портык Метэла. Помнікі Асінія Паліёна. Захаванне, экспанаванне і паказ грамадскіх збораў у Старажытным Рыме.

Выданне вопісаў калекцый і каталогаў. Антычныя дамузейныя зборы і публіка.

Дамузейнае збіральніцтва ў раннім сярэднявеччы. Уплыў ідэалогіі сярэднявечча на адносіны да калекцыяніравання і яго характар. Храмы і іх скарбніцы. Свецкае калекцыяніраванне. Заснаванне дзяржаўных скарбніц. Старажытнабеларускае збіральніцтва. Княжацкія, манастырскія і іншыя зборы. Захаванне рэчаў у культавых мэтах і ў якасці сведкаў мінулага. Скарбніца вялікіх князёў літоўскіх у Вільні.

Асаблівасці калекцыяніравання на Усходзе ў эпоху сярэднявечча.

### ***Тэма 5. Узнікненне музея як сацыякультурнага інстытута.***

#### ***Музейная справа ў эпоху Адраджэння***

Гісторыка-культурныя перадумовы станаўлення эпохі Адраджэння. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага развіцця Еўропы: пераарыентацыя ганлёвых шляхоў, развіццё рамёстваў, гандлю, вялікія геаграфічныя адкрыцці, змены светапогляду, гуманізацыя культуры, узмацненне цікавасці да мінулага і гістарычнага вопыту чалавецтва.

Зараджэнне асобных спецыялізаваных калекцый і музеяў мастацкага, прыродазнаўчага, навукова-тэхнічнага і гістарычнага профіляў.

Адраджэнне прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння як элемент рэнесансных адносін да гістарычнага мінулага. Мастацкія калекцыі дынастыі Медычы (Фларэнцыя), Ганзага (Мантуя), П. дэ Мантэфельтра (Урбіна). Мецэнацкая і калекцыянерская дзейнасць рымскіх пап у Рыме. Распаўсюджванне збіральніцтва на поўнач ад Альп. Збіральніцкая дзейнасць Вітэльсбаху (Мюнхен), Габсбургаў (Вена, Прага, замак Амбрас.), Францыска I Валуа (Фантэбло), Т. Хаўэрда і іншых (Англія). Мастацкія зборы ў палацах Эскарыял і Алькасар.

Развіццё прыродазнаўчых і навукова-тэхнічных калекцый і музеяў. Ф. Кальчалары (Верона), М. Меркаці (Рым), Ф. Імперата (Неапаль) і інш. Стварэнне калекцый экзатычных мінералаў, раслін, жывёл. Анатамічныя музеі і тэатры.

Дзяржаўныя скарбніцы: Таўэр (Лондан), Вавельскі замак (Кракаў), Зброяная палата (Масква) і інш.

З'яўленне першых даследаванняў у галіне музеязнаўства. Узнікненне першых музеяў і іх назвы. Фарміраванне музейнай тэрміналогіі. Змяненне сацыяльнага складу збіральнікаў і калекцыянераў. Прадстаўленне прадметаў у калекцыях. Даступнасць тагачасных калекцый для публікі.

Прыватныя калекцыі магнацкіх родаў у Беларусі. Закрытыя зборы Радзівілаў, Сапегаў і іншых.

### ***Тэма 6. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута ў эпоху Асветы***

Палітыка “асветнага абсалютызму” і яго ўплыў на культурныя працэсы. Пашырэнне кругагляду чалавека з дасягненнем поспехаў у прыродазнаўстве, развіцці навукі і навукова-тэхнічнай рэвалюцыі XVIII ст. Абсалютызаванне ролі навукі. Новая класіфікацыя ведаў. З'яўленне навуковых таварыстваў, адкрыццё акадэміі навук, універсітэтаў і іх уплыў на развіццё культуры і музея як яе феномена. Роля энцыклапедыстаў у развіцці музейнай справы.

Папулярызаванне дасягненняў навукі і твораў мастацтва ў музеях як увасабленне асветніцкіх ідэй. Пашырэнне прыватнага калекцыяніравання. Змены сацыяльных функцый збіральніцтва. Шматпрофільнасць і ўніверсальнасць прыватных збораў. Разнастайнасць тыпаў музеяў і музейных збораў у Еўропе: кунсткамеры, пінакатэкі, арсеналы (цэйхгаўзы) і інш.

Фарміраванне палацавых калекцый мастацтва: Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн), Імператарская галерэя (Вена), Эрмітаж (Санкт-Пецярбург) і інш. Прыватныя калекцыі твораў мастацтва (А. Рэшылье, Дж. Мазарыні, Карл I і інш.). Узнікненне мастацкіх выставак. «Салоны» Д. Дзідро.

Адкрыццё першых публічных прыродазнаўчых музеяў у Еўропе: Кунсткамера (Санкт-Пецярбург, 1714), Брытанскі музей (Лондан, 1753). Асаблівасці збораў натуральнага характару і іх уплыў на развіццё прыродазнаўчых навук. Прыватныя зборы натуральнага характару (бацькі і сына Трэйдэскэнтаў, У. Ворма, А. Себа, Э. Левера і інш.).

Навукова-тэхнічныя музеі і калекцыі (А. Кірхера, Ж. Вакансона, Т. ван дэр Хульста і інш.). Асаблівасці зместу іх калекцый. Роля навуковых таварыстваў і ўніверсітэтаў у стварэнні падобных музеяў.

Музеі гістарычнага профілю. Новыя формы прадстаўлення гістарычных ведаў музейнымі сродкамі (панарамы, паноптыкумы).

Развіццё музейнай справы ва Усходняй Еўропе. Музейная справа ў Беларусі ў эпоху Асветы. Прыватныя мастацкія калекцыі ў Беларусі. З'яўленне музеяў пры навучальных установах (Полацкім езуіцкім калегіуме, Гродзенскай медыцынскай школе). Элементы вайсковых калекцый у магнацкіх зборах (Нясвіж, Дзярэчын). Новыя тэндэнцыі ў прыватным збіральніцтве. Мастацкія галерэі І. Храптовіча, І. Масальскага і інш. Прыватныя зборы натуральнага характару. Роля збіральнікаў Беларусі ў развіцці мастацтва, прыродазнаўства, дакладных навук.

***Тэма 7. Пераўтварэнне музеяў у публічныя ўстановы. Музейная справа ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.***

Агульныя тэндэнцыі развіцця грамадства. Рамантызм як культурны напрамак, яго ўплыў на фарміраванне новага светапогляду. Працэс дэмакратызацыі музейных устаноў пад уплывам ідэй буржуазных рэвалюцый. З'яўленне шэрагу нацыянальных музеяў у краінах Заходняй Еўропы і Амерыкі. Стварэнне музеяў у краінах Усходняй Еўропы як вынік росту нацыянальнай свядомасці.

Мастацкія музеі і іх развіццё. Стварэнне мастацкіх музеяў у Еўропе, Расійскай імперыі, на Амерыканскім кантыненте, у Афрыцы. Імклівы росквіт мастацтвазнаўства. Адкрыццё новых мастацкіх музеяў.

Спецыялізацыя музеяў прыродазнаўча-навуковага профілю.

Развіццё навукова-тэхнічных музеяў. Роля Ж. Вакансона ў папулярызацыі ведаў у галіне навукі і тэхнікі. Нацыянальная кансерваторыя мастацтваў і рамёстваў (Парыж, 1794). Навукова-тэхнічныя музеі Вялікабрытаніі.

Прамысловыя і сельскагаспадарчыя выстаўкі ў Еўропе і Расійскай імперыі і іх уплыў на фарміраванне музейных калекцый.

Развіццё гістарычных музеяў. Стварэнне ваенна-гістарычных музеяў і музеяў нацыянальнай славы.

Новыя формы папулярызавання ведаў пра грамадства і прыроду: панарамы, Амерыканскі музей Ф. Барнума, паноптыкум М. Цюсо. “Акадэмічны рад” (Gallerea progressiva). Адыход ад выключнай зацікаўленасці ў культурнай спадчыне Антычнасці. З’яўленне зацікаўленасці да мясцовых старажытнасцей. К. Томсэн і Музей паўночных старажытнасцей у Капенгагене (1819). Узнікненне руху за ахову і рэстаўрацыю нерухомай гісторыка-культурнай спадчыны.

Рэарганізацыя Эрмітажа і Зброянай палаты. Распрацоўка праектаў стварэння нацыянальнага музея ў Расійскай імперыі (Праекты Ф. Адэлунга, Б. Віхмана, Т. Зана, З. Валконскай, П. П. Свінзіна і інш.). Дзейнасць мецэнатаў і навуковых таварыстваў. Навуковыя экспедыцыі і стварэнне этнаграфічных музеяў і калекцый. І. Ф. Крузэнштэрн, Ф. П. Літке, М. М. Прэвальскі, М. М. Міклуха-Маклай і іх роля ў стварэнні музейных калекцый. Навуковыя экспедыцыі ў Егіпце, на Блізкі Ўсход, у Грэцыю.

Пашырэнне прыватнага збіральніцтва ў Беларусі. Узнікненне крыніцазнаўчага падыходу ў збіральніцтве. Я. П. і К. П. Тышкевічы, А. Плятэр, А. Гюнтэр, Т. Нарбут, М. П. Румянцаў і інш. Прыватныя і вучэбныя прыродазнаўчыя калекцыі і кабінеты. Стварэнне прыватных мастацкіх калекцый і калекцый нацыянальнага мастацтва. Калекцыі К. Тызенгаўза, М. Тышкевіча, В. Пуслоўскага, І. Сабальшчыкова і інш. Прыродазнаўчыя прыватныя калекцыі. Стварэнне і дзейнасць сельскагаспадарчых выстаў і музеяў. Вучэбныя музеі пры сярэдніх і вышэйшых навучальных установах (Віленскім універсітэце, Горы-Горацкім земляробчым інстытуце, гімназіях).

### ***Тэма 8. Спецыялізацыя музеяў.***

***Музейная справа ў другой палове XIX – пачатку XX ст.***



Уплыў адкрыццяў, развіцця гандлю і камерцыі, транспарту на стан музейнай справы. Развіццё спецыялізаваных музеяў: мастацкіх (у іх ліку прыкладнога і сучаснага мастацтва), прыродазнаўча-навуковых, навукова-тэхнічных, гістарычных (у тым ліку ваенна-гістарычных, этнаграфічных, царкоўна-гістарычных). Тэхнічная рэвалюцыя. Прамысловыя выстаўкі і іх уплыў на адкрыццё адпаведных музеяў. Паўднёва-Кенсінгтонскі музей у Лондане (1852), Аўстрыйскі мастацка-прамысловы музей у Вене (1864), Нямецкі музей рамёстваў у Мюнхене (1903) і інш.

Роля мецэнацтва, прыватнага калекцыяніравання, антыквараў і гандляроў мастацкімі каштоўнасцямі ў развіцці мастацкіх музеяў. Імклівае папаўненне збораў “старых” еўрапейскіх” музеяў і пераўтварэнне іх ва ўстановы энцыклапедычнага характару (Луўр, Брытанскі музей, Эрмітаж). Буйнейшыя новыя мастацкія музеі (Метраполітэн-музей у Нью-Ёрку, Востраў музеяў у Берліне, Палац прыроды і Палац мастацтваў у Вене, Тэйт-галерэя ў Лондане, Смітсонаўскі музей у Вашынгтоне і інш.).

Фарміраванне спецыялізаваных гістарычных дысцыплін і ўзнікненне новых спецыялізаваных музеяў гістарычнага профілю. Новыя гістарычныя таварыствы і іх уплыў на дзейнасць музеяў.

Краязнаўчы і радзімазнаўчы рух у Еўропе. Рост цікавасці да мясцовай гісторыі. Масавое ўзнікненне музеяў мясцовага краю. Стварэнне гістарычных музеяў у шматнацыянальных дзяржавах.

Павышэнне цікавасці да народнай культуры і захавання помнікаў. Рух за стварэнне этнаграфічных музеяў. Сусветныя і першыя этнаграфічныя выстаўкі і іх роля ў стварэнні этнаграфічных музеяў. Стварэнне музеяў пад адкрытым небам.

Росквіт музейнай справы ў Расійскай імперыі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Таварыства перасоўных выставак. Роля дзяржаўных органаў, прыватнай ініцыятывы (мецэнатаў і калекцыянераў) у пашырэнні музейнай сеткі імперыі. Дзяржаўны гістарычны музей, галерэя братоў С. М. і П. М. Траццяковых, Музей прыгожых мастацтваў І. У. Цвятаева, Політэхнічны

музей у Маскве, Рускі музей імя Аляксандра III і інш. Узнікненне першых літаратурна-мемарыяльных музеяў.

Фарміраванне сучанай структуры музеяў: вылучэнне фондаў і экспазіцыі. Інавацыі ў экспазіцыйным рашэнні музеяў (скансэнны, мемарыялы, батальныя панарамы). Станаўленне і спецыялізацыя музейнай прафесіі (захавальнікі, рэстаўратары, папулярызатары калекцый). Фарміраванне музейнай грамадскасці. Пачатак музеязнаўчай адукацыі. Музеязнаўчыя выданні.

Уздым музейнага руху ў Беларусі. Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў у Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. Дэмакратызацыя грамадскага жыцця, уздым нацыянальнага руху, дзейнасць навуковых і царкоўна-археалагічных таварыстваў, архіўных і археалагічных камісій і іншых устаноў па стварэнні музеяў. Роля беларускай інтэлігенцыі ў стварэнні Віленскага музея старажытнасцей.

Царкоўна-археалагічныя музеі і іх роля ў захаванні і вывучэнні гісторыка-культурнай спадчыны. Павелічэнне колькасці вучэбных музеяў пры сярэдніх навучальных установах Беларусі. Музеі навучальных дапаможнікаў. Стварэнне на тэрыторыі Беларусі музеяў і выставак эканоміка-тэхнічнага профілю. Прамысловыя выстаўкі, музеі пры палатах дзяржаўных маёмасцей, статыстычных камітэтах, земствах.

Росквіт прыватнага збіральніцтва ў Беларусі. Мастацкія зборы. Спецыялізацыя сярод збіральнікаў калекцый гістарычнага профілю. Стварэнне выключна археалагічных, нумізматычных, ваенна-гістарычных, археаграфічных і іншых калекцый. Дзейнасць збіральнікаў-натуралістаў.

### ***Тэма 9. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў краінах Заходняй Еўропы і Амерыкі паміж дзвюма сусветнымі войнамі***

Асаблівасці развіцця музейнай справы ў ліберальна-дэмакратычных краінах Заходняй Еўропы і ў ЗША. Павелічэнне колькасці музеяў розных профіляў. Наладжванне міжнароднага супрацоўніцтва ў межах Лігі нацый.

Дзейнасць Міжнароднага бюро музеяў (1926-1946 гг.). Пашырэнне прафесійнай музейзнаўчай літаратуры і перыядычных выданняў.

Развіццё мастацкіх музеяў. Рост колькасць музеяў сучаснага і прыкладнага мастацтва. Нацыянальны музей сучаснага мастацтва ў Парыжы (1937).

Амерыканская мадэль развіцця музейнай справы з перавагай адукацыйных мэт. Буйнейшыя музейныя праекты, рэалізаваныя ў ЗША: Музей сучаснага мастацтва ў Нью-Ёрку (1929), музей Г. Форда ў Грынфілд Вілдж (1929), “Каланіяльны Ўільямсбург” (1934), Музей С. Гугенхайма ў Нью-Ёрку (1939), Нацыянальная галерэя ў Вашынгтоне (1941). Першыя вопыты сацыялагічнага вывучэння музейнай аўдыторыі.

Гістарычныя музеі (у тым ліку этнаграфічныя музеі). З’яўленне шэрагу музеяў пад адкрытым небам на амерыканскім кантыненте. Музей чалавека ў Францыі як процівага фашысцкай ідэалогіі, яго роля ў распаўсюджанні ідэй гуманізму, агульначалавечых каштоўнасцей.

Навукова-тэхнічныя і прыродазнаўчыя музеі.

Асаблівасці развіцця музеяў у таталітарных і аўтарытарных краінах Еўропы. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы. Залежнасць музейнай справы ад ідэалагічных устаноў. Музей Рымскай імперыі (1926), музей Б. Мусаліні ў Рыме (1938). Дзейнасць музеяў мясцовага краю нацысцкай Германіі па выхаванні “сапраўдных немцаў”. Перабудова дзейнасці нямецкіх ваенна-гістарычных музеяў. Рэпрэсіі супраць музейных супрацоўнікаў, чысткі ідэалагічна шкодных музейных калекцый.

### ***Тэма 10. Музейная справа ў СССР у 1917 – 1941 г.***

Уплыў рэвалюцыйных падзей 1917 г. на музеі і музейную справу. Станаўленне савецкай сістэмы музеяў. Першыя заканадаўчыя акты савецкай улады ў галіне музейнай справы. Нацыяналізацыя, улік, рэгістрацыя культурных і навуковых каштоўнасцей. Стварэнне дзяржаўных органаў па

кіраванні музеямі ў цэнтры і на месцах. Дзейнасць Усерасійскай калегіі па справах музеяў і ахове помнікаў мастацтва і даўніны.

Фарміраванне нацыянальнага музейнага фонду. Стварэнне сеткі музеяў новага тыпу. Пралетарскія музеі, музеі-ансамблі, гісторыка-рэвалюцыйныя і антырэлігійныя музеі. Музеі дзяржаўнага і мясцовага значэння. Музей і развіццё краязнаўчага руху.

Пошук новых форм навукова-асветніцкай работы. Прынцыпы музейнай работы ва ўмовах таталітарнага грамадства. Музей – цэнтр для арганізацыі калектыўнага мыслення мас.

Новая сетка савецкіх музеяў. Першы Усерасійскі музейны з'езд (Масква, 1930) і яго вынікі. Развіццё музеязнаўчай думкі. Выданне музеязнаўчых часопісаў. Стварэнне навукова-даследчых цэнтраў распрацоўка праблем краязнаўчай і музейнай работы.

Арганізацыя падрыхтоўкі музейных кадраў. Дзейнасць вышэйшых музейных курсаў. Музейная аспірантура. Рэпрэсіі ў адносінах музейных супрацоўнікаў і краязнаўцаў. Страты ў музейнай справе. Продаж каштоўных музейных прадметаў, фізічнае знішчэнне помнікаў гісторыі і культуры.

**Музейная справа ў Беларусі.** Стварэнне першых савецкіх музеяў. Пошукі новых арганізацыйных форм для вырашэння пытанняў аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Прыцягненне кадраў мастацкай і навуковай інтэлігенцыі да музейнага будаўніцтва.

Роля музеяў у вивучэнні гістарычнага мінулага і прыроды Беларусі. Выданне заканадаўчых актаў, якія рэгулявалі стварэнне і дзейнасць музеяў. Распрацоўка праграмы развіцця музейнай справы.

Стабілізацыя музейнай сеткі ў 1923–29-х гг. Беларускае дзяржаўнае музей і яго філіялы. Стварэнне музеяў у сістэме Інбелкульту і іншых ведамстваў. Узнікненне музеяў, прысвечаных палітычнай гісторыі. Пастанова СНК БССР аб музейным будаўніцтве (1928).

Роля мясцовай інтэлігенцыі ў стварэнні сеткі краязнаўчых музеяў. Краязнаўчыя музеі ў Слуцку, Полацку, Барысаве і іншых акруговых і раённых

цэнтрах Беларусі. Роля краязнаўчага часопіса “Наш край” у распрацоўцы музейнай праблематыкі. Пытанні музейнага будаўніцтва на краязнаўчых канферэнцыях і з’ездах.

Паступовая ўніфікацыя музейнай справы. Нарада музейных супрацоўнікаў Беларусі (1932). Звужэнне задач музейнай дзейнасці да задач палітасветы. Пераўтварэнне экспазіцый у ілюстрацыйны ідэалагічны матэрыял. Знішчэнне музеяў і вываз помнікаў гісторыі і мастацтва за межы Беларусі. Барацьба з “рэчавым фетышызмам”.

Музейная справа ў Заходняй Беларусі. Музеі пры навуковых таварыствах, гарадскія музеі і музеі Польскага краязнаўчага таварыства. Стварэнне і развіццё Беларускага музея імя І. Луцкевіча ў Вільні. Мерапрыемствы па ахове помнікаў гісторыі і культуры ў Заходняй Беларусі. Дзейнасць І. І. Ядкоўскага. Асаблівасці дзейнасці музеяў Заходняй Беларусі пасля верасня 1939 г.

### ***Тэма 11. Музейная справа ў краінах свету ў другой палове XX – пачатку XXI ст.***

Разбурэнне калекцый і музеяў падчас другой сусветнай вайны. Лёс культурных каштоўнасцей, вывезеных нацыстамі. Міжнародныя прававыя нормы аб рэстытуцыі культурных каштоўнасцей.

Уплыў навукова-тэхнічнага прагрэсу і павелічэння колькасці вольнага часу на ўзрастанне значэння музеяў у агульнай культуры грамадства. Рост колькасці музеяў у свеце. Дзейнасць міжнародных арганізацый у галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны і музейнай дзейнасці розных краін. Роля ЮНЕСКА ў ахове культурных каштоўнасцей і развіцці культурнага супрацоўніцтва. Міжнародны цэнтр па даследаванні пытанняў аховы і аднаўлення культурных каштоўнасцей (Рымскі цэнтр).

Стварэнне і дзейнасць Міжнароднага савета музеяў (ІКОМ), яго мэты і структура.

Асаблівасці развіцця музеяў у розных рэгіёнах свету. Фарміраванне музеяў у краінах трэцяга свету. Стварэнне музейных устаноў у краінах

Лацінскай і Паўднёвай Амерыкі, Афрыкі і Азіі. Буйнейшыя музейныя праекты: Нацыянальны антрапалагічны музей у Мехіка (1964), Нацыянальны музей паветраплавання і касманаўтыкі ў Вашынгтоне (1976), Алімпійскі музей у Лазане (1982), Горад навукі і тэхнікі ў Парыжы (1986), Музей навукі і тэхнікі на Тайвані (1986), Музей цывілізацыі у Квебеку (1988).

Новыя формы работы музейных устаноў. Пашырэнне аб'ектаў музеіфікацыі: Актыўны музей фашызму і супраціву ў Берліне, карабль-музей "Ваза" ў Стакгольме, "вестыбюльныя" экспазіцыі ў карпаратыўных будынках. Адраджэнне цікавасці да этнічнай гісторыі. Рух экамузеяў і "новая музейялогія". Музеіфікацыя нематэрыяльнай спадчыны і "немузейных" устаноў. Тэндэнцыя да дэцэнтралізацыі і канцэптуалізацыі музеяў.

Асаблівасці фарміравання і развіцця музейнаўства як навуковай дысцыпліны. Стварэнне сеткі музейных даследчых і навучальных цэнтраў у свеце. Фарміраванне сістэмы падрыхтоўкі музейных спецыялістаў. Развіццё музейнай перыёдыкі. Часопіс "Museum". Узнікненне музейнай педагогікі, музейнай сацыялогіі як самастойных галін музейнай дзейнасці. Рацыяналізацыя музейнай дзейнасці, развіццё музейнага менеджменту і маркетынгу. Выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій у розных сферах музейнай дзейнасці. Музей і глабальная віртуальная прастора.

Агульная характарыстыка стану музейнай справы ў сацыялістычных краінах Усходняй Еўропы. Асаблівасці развіцця музеяў у гэтых краінах у канцы XX – пачатку XXI ст.

### ***Тэма 12. Музейная справа ў СССР і на постсавецкай прасторы ў сярэдзіне XX – пачатку XXI ст.***

Дзейнасць музеяў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Вырашэнне задач захавання музейных каштоўнасцей. Эвакуацыя музейных каштоўнасцей летам 1941 г. Страты музейных каштоўнасцей.

Асаблівасці музейнай работы пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне і развіццё музейнай сеткі. Скарачэнне аднаўленчых работ у музеях у канцы 1940-х гг. Палітыка рэгламентацыі і стандартызацыі дзейнасці музеяў.

Узмацненне навукова-даследчай работы ў музеях. Стварэнне Навукова-даследчага інстытута музеязнаўства. Змяненне сістэмы кіравання музеямі.

Тэндэнцыі да дэмакратызацыі жыцця краіны з сярэдзіны 1950-х гг. і іх уплыў на развіццё музеяў. Узмацненне цікавасці да гісторыка-культурнай спадчыны. Стварэнне новай сістэмы кіравання музеямі. Вызначэнне асноўнага напрамку дзейнасці музеяў: камплектаванне і экспанаванне помнікаў савецкага перыяду гісторыі за кошт іншых этапаў гісторыі.

Пашырэнне музейнай сеткі. Стварэнне музеяў-запаведнікаў. Музеі ў гарадах-новабудоўлях. Рост сеткі мастацкіх, гістарычных і мемарыяльных музеяў. Грамадскія і народныя музеі 1970-80-х гг. Стварэнне цэнтралізаваных музейных сістэм, музейных аб'яднанняў. Размеркаванне музейных устаноў па тэрыторыі СССР. Пастановы ЦК КПСС па пытаннях развіцця музейнай справы і іх уплыў на развіццё музейнай справы (май 1964 г., жнівень 1982 г.).

Музейныя выстаўкі як найбольш эфектыўная і папулярная форма сацыяльна-культурнай камунікацыі. Навуковае праектаванне экспазіцый пачатку 1980-х. Развіццё “альтэрнатыўных” форм. Умовы захавання, уліку, вывучэння і прадстаўлення калекцый. Эканоміка музейнай справы. Фарміраванне сістэмы падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі музейных кадраў.

Дэпалітызацыя грамадства і музейнай справы ў канцы 1980 – пачатку 1990-х гг. Музейны свет постсавецкіх рэспублік у канцы XX – пачатку XXI ст.

**Музейная справа ў Беларусі.** Вырашэнне задач захавання музейных каштоўнасцей пад час Вялікай Айчыннай вайны. Дзейнасць музейных устаноў на акупіраванай тэрыторыі. Страты музеяў БССР пад час вайны.

Узнаўленне і развіццё органаў кіраўніцтва музейнай справай. Аднаўленне музейнай сеткі БССР. Заканадаўчая база музейнай дзейнасці.

Стварэнне мемарыяльных музеяў, ваенна-гістарычных музеяў і музеяў вайсковай славы, абласных і раённых краязнаўчых музеяў. Уплыў пастаноў і

палажэнняў урадавых устаноў рэспублікі канца 1940 – пачатку 1950-х гг. на развіццё музейнай справы. Рэарганізацыі сістэмы кіравання музеямі. Палітыка рэгламентацыі і стандартызацыі дзейнасці музеяў. Роля і месца ваенна-патрыятычнай тэматыкі ў камплектаванні музейных фондаў і іх выкарыстанне ў адукацыйна-выхаваўчых метах.

Змены ў жыцці краіны ў сярэдзіне 1950 – канцы 1960-х гг. і іх уздзеянне на развіццё музейнай справы. Павелічэнне колькасці музеяў. Стварэнне музеяў на грамадскіх пачатках і першых археалагічна-архітэктурных запаведнікаў. Будаўніцтва новых экспазіцый у музеях на аснове арыгінальных помнікаў. Раскрыццё ў экспазіцыях розных аспектаў нацыянальнай гісторыі. Рэабілітацыя ўдзельнікаў гістарычных падзей. Павелічэнне дзяржаўнага музейнага фонду ў колькасных адносінах. Стварэнне сістэмы ўліку і захавання фондавых калекцый.

Ідэалагізацыя усіх накірункаў музейнай дзейнасці. Слабае матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне і абмежаванае фінансаванне музеяў.

Стан музейнай справы ў канцы 1960 – 1980-я гг. Узрастанне колькасці музеяў рознай падпарадкаванасці. З'яўленне новых тыпаў музея. Адкрыццё філіялаў галаўных музеяў у помніка архітэктурны. Прафісіяналізацыя музейнай дзейнасці.

Узмацненне партыйнага кіраўніцтва ў сферы культуры. Пастановы ЦК КПСС па пытаннях музейнага будаўніцтва і іх рэалізацыя ў Беларусі. Стварэнне аддзела культуры ЦК КПБ. Новая хваля рэпрэсій у Беларусі. Уплыў культу асобы. Пагаршэнне фінансавання музеяў.

Актывізацыя пытанняў рэстытуцыі беларускіх гісторыка-культурных каштоўнасцей і вяртання ў культуравыя ўстановы рэчаў цароўнага ўжытку ў канцы 1980-х гг.

Развіццё музейнай справы ў Беларусі ў канцы 1980 – 1990-я гг. Дэідэалагізацыя музеяў. Дзейнасць дзяржаўных і грамадскіх арганізацый па вяртанні гісторыка-культурных каштоўнасцей. Пераацэнка галоўных сацыяльных функцый музеяў. Мадэрнізацыя музейных выставак.



Кадравы патэнцыял музеяў. Стварэнне лабараторыі музейнага праектавання ў Беларускай дзяржаўнай інстытуце праблем культуры. Падрыхтоўка спецыялістаў у галіне музейнай справы ў вышэйшых навучальных установах. Адкрыццё аспірантуры па музейзнаўству. Адкрыццё перападрыхтоўкі спецыялістаў па спецыяльнасці “музейзнаўства”.

Утварэнне Беларускай асацыяцыі музеяў. Стварэнне Беларускага Камітэта ІКОМ і яго рэгістрацыя.

Павелічэнне музейнай сеткі ў Беларусі ў 1990-я гг. Закон РБ “Аб музеях і музейным фондзе Рэспублікі Беларусі” і яго рэдакцыі. Перспектывы развіцця музейнай справы ў Беларусі. Нацыянальны музейны форум.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

### 3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ.

#### 3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

*Тэма 1. Музеі і калекцыі ў Беларусі ў эпоху Адраджэння.*

1. Асаблівасці Адраджэння на Беларусі. Праяўленне элементаў Адраджэння ў розных сферах культуры.
2. Асноўныя этапы фарміравання палацавых скарбніц на землях Беларусі. Асноўныя крыніцы і напрамкі камплектавання тагачасных калекцый.
3. Фарміраванне калекцый Радзівілаў.
4. Фарміраванне калекцый Сапегаў.
5. Лёс прыватнаўласніцкіх калекцый ў XVIII – XX стст.

#### *Літаратура.*

1. Бабёр, М. Зноў пра Нясвіжскія скарбы / М. Бабёр // Літаратура і мастацтва. – 1993. – 26 сакавіка. – С. 10 – 11.
2. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПІК, 1998. – С. 18-19. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
3. Бохан, Ю.М. Асаблівасці фарміравання Нясвіжскага арсенала князёў Радзівілаў у XVI ст.: гісторыя і даследаванні / Ю. М. Бохан // Нясвіжскі палац Радзівілаў: гісторыя, новыя даследаванні. Вопыт стварэння палацавых музейных экспазіцый : матэрыялы 1-й міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, Нясвіж, 20 кастрычніка 2009 года / [рэдкалегія: В. А. Сталярчук (галоўны рэдактар) і інш.]. – Нясвіж, 2010. – С. 56 – 62.
4. Войтович, М. Нумизматическая коллекция рода Радзивиллов / М. Войтович // Банкаўскі веснік. – 2012. – № 7 [552]. – С. 25 – 27.
5. Высоцкая, Н. О ценностях Несвижа, возвращённых в Беларусь в 1940 – 1960 гг. / Н. Высоцкая // Нясвіжскі палац Радзівілаў: гісторыя, новыя даследаванні. Вопыт стварэння палацавых музейных экспазіцый : матэрыялы 1-й міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, Нясвіж, 20 кастрычніка 2009 года / [рэдкалегія: В. А. Сталярчук (галоўны рэдактар) і інш.]. – Нясвіж, 2010. – С. 22 – 40.
6. Галенчанка, Г.Я. Архівы Радзівілаў / Г. Я. Галенчанка // Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Нясвіжскага раёна / Рэд. кал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш.; Маст. Э. Э. Жакевіч. – Мінск, 2001. – С. 66 – 68.
7. Голубович, А. Основное содержание виртуального архива князей Радзивиллов / А. Голубович, А. Михальченко // Нясвіжскія зборы Радзівілаў. Іх фарміраванне, гістарычны лёс, цяперашняе месцазнаходжанне і шляхі выкарыстання : [Зборнік / Бел. фонд культуры і інш.; Рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш.]. – Мінск, 2002. – С. 12 – 42.
8. Грыцкевіч, А.П. Магнацкія бібліятэкі Алелькавічаў і Радзівілаў у Слуцку / А. П. Грыцкевіч // Здабыткі: дакументальныя помнікі на Беларусі. – Мінск, 2009. – Вып. 11. – С. 152 – 155.

9. Гужаловский, А. А. Музеи Белоруссии в дооктябрьский период / А. А. Гужаловский // Музей и власть. В 2-х ч. Ч.2. Из жизни музеев: Сб. науч. тр. / НИИ культуры. – М., 1991. – С. 45.
10. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея. / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 16-20.
11. Гужалоўскі, А. З гісторыі рабункаў Нясвіжскага замка / А. А. Гужалоўскі // Спадчына. – 1993. – №2. – С. 20-21.
12. Карповіч, Т. Партрэты знакамітых постацяў даўняй Рэчы Паспалітай у Мінскіх зборах. Каталог выстаўкі / Т. Карповіч, Е. Пэтрус. – Кракаў, 1991.
13. Каханоўскі, Г.А. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI – XIX стст. / Г. А. Каханоўскі; навук. рэд. Л. Д. Побаль. – Мн.: Навука і тэхніка, 1984. – С. 20–21.
14. Каханоўскі, Г. А. Вытокі музейнай справы ў Беларусі / Г. А. Каханоўскі // Беларусі гістарычны часопіс. – 1994. – №2. – С 79–85.
15. Каханоўскі, Г. А. Старыя музеі / Г. А. Каханоўскі // Спадчыны. – 1989. – №2. – С. 16-18.
16. Латушкін, А. Геаграфія перамяшчэнняў і лёс дакументаў архіва Нясвіжскай ардынацыі кн. Радзівілаў у другой палове XVIII – першай палове XX ст. / А. Латушкін // Нясвіжскі палац Радзівілаў: гісторыя, новыя даследаванні. Вопыт стварэння палацавых музейных экспазіцый: матэр. 1-й міжнар. нав.-практычнай канф. (Нясвіж, 20 кастрычніка 2009 г.) / [рэдкал.: В. А. Сталярчук (гал. рэд.) і інш.]. – Нясвіж, 2010. – С. 95 – 102.
17. Мальдзіс, А.В. Роля Радзівілаў у лёсе Беларусі / А.В. Мальдзіс // На шляхах да ўзаемаразумення : Навук. зб.: [Матэрыялы міжнар. навук. канф. / Рэдкал. А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш. – Мінск, 2000. – С. 139 – 142.
18. Мальдис, А.И. Белорусские сокровища за рубежом / А.И. Мальдис. – Минск: Літаратура і Мастацтва, 2009. – 205, [2] с.
19. Ненадавец, А. Таямніца радзівілаўскіх скарбаў / А. Ненадавец // Польшча. – 1992. – №9. – С. 164-173.
20. Нясвіжскія зборы Радзівілаў: іх фарміраванне, гістарычны лёс, цяперашняе месцазнаходжанне і шляхі выкарыстанне / Рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш. – Мн.: “Беларускі фонд культуры”, 2002. – 368 с.
21. Пэтрус, Ё.Т. Партрэты знакамітых постацяў даўняй Рэчы Паспалітай у мінскіх зборах Portrety osobistości dawnej Rzeczypospolitej w zbiorach mińskich: каталог выставы / Ё. Т. Пэтрус, Т. А. Карповіч. – Кракаў : [б. в.], 1991. – 92, [1] с.
22. Рошчына, Т. Перамешчаныя беларускія кнігазборы: Бібліятэка Радзівілаў (Нясвіж – Санкт-Пецярбург – Хельсінкі) / Т. Рошчына // Выяўленне, сумеснае выкарыстанне і вяртанне архіўных, бібліятэчных і музейных каштоўнасцей, якія захоўваюцца ў замежных краінах / рэдкалегія: А. Мальдзіс (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 1999. – С. 282 – 288.
23. Сцефановіч, А.В. Бібліятэка Нясвіжскай ардынацыі Радзівілаў / А. В. Сцефановіч // Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Нясвіжскага раёна / Рэд. кал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш.; Маст. Э. Э. Жакевіч. – Мінск, 2001. – С. 63 – 66.

24. Сыракомля У. Вандроўкі па маіх былых ваколіцах // Полымя. – 1991. – №6. – С. 144-189.
25. Шышыгіна-Патоцкая, К. Я. Скарбы Нясвіжа / К. Я. Шышыгіна-Патоцкая. – Мн.: Полымя, 1993. – 192 с.
26. Яніцкая, М. Драматычныя лёсы каштоўнасцей Нясвіжскага замка / М. Яніцкая // Вяртанне – 2: Артыкулы, дакументы і архіўныя матэрыялы па праблемах пошукаў і вяртання нацыянальных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэспублікі Беларусі / Беларус. фонд культуры. – Мн.: БФК, 1994. – С. 19 – 27.
27. Яніцкая, М. Разрабаваныя скарбы нясвіжскага замка / М. Яніцкая // Роднае слова. – 1997. – №6. – С. 135-144.
28. Яніцкая, М. Што напаткала сапязжанскі збор / М. Яніцкая // Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і сумеснага выкарыстання (юрыдычныя, навуковыя і маральныя аспекты) : Матэрыялы Міжнар. навук. канф., якая адбылася ў Мінску пад эгідай UNESCO 19-20 чэрв. 1997 г. / Рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш.. – Мн. : ННАЦ, 1997. – С. 303-306.

**Тэма 2. Музейная справа ў Беларусі ў эпоху Асветы**

1. Распаўсюджванне ідэй асветы на тэрыторыі Беларусі. Культурная сітуацыя на Беларусі ў азначаны перыяд.
2. Мастацкія зборы на Беларусі ў перыяд Асветы. Калекцыі І. Масальскага, І. Храптовіча і іншых.
3. Фарміраванне музейных калекцый пры навучальных ўстановах Беларусі ў перыяд Асветы.
4. Калекцыі Г. Ябланоўскай як узор прыватнай прыродазнаўчай калекцыі ў эпоху Асветы на Беларусі.

**Літаратура.**

1. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на тэрыторыі Гродзеншчыны (канец XVIII – пачатак XX ст.) / І. І. Бамбешка // Чацвёртыя Тышкевіцкія чытанні (г. Валожын, 24 кастрычніка 2012 г.): матэрыялы чытанняў / рэдкал.: М. А. Бяспалая (адк. рэд.) і [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск, 2012. – С. 23-37.
2. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на Віцебшчыне ў канцы XVIII – пачатку XX ст. / І. І. Бамбешка // Віцебскія старажытнасці: матэрыялы навук. канф. / Упр. ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцеб. аблвыканкама, Віцеб. абл. краязн. музей ; рэдкал. : Г. У. Савіцкі [і інш.]. – Мінск: Медисонт, 2013. – С. 106-110.
3. Бамбешка, І. І. Прыватны сядзібны збор Тышкевічаў у Лагойску / І. І. Бамбешка // Рэпрэзентацыя і музеіфікацыя творчай спадчыны Тышкевічаў у Беларусі і Літве: Пятыя міжнар. Тышкевіцкія чытанні, Мінск, Крэцінга, 14-15 мая 2014 г.: манагр. зб. / Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. Дзярж. Ун-т культуры і мастацтваў ; Kretingos muziejus grafų Tiškevičų dvare. – Мінск : БДУКМ, 2014. – С. 153-161.

4. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПІК, 1998. – С. 19-20. – (Музейныя сшыткі: навук.-метаад. зб.; вып. 4).
5. Блінова, Т. Езуіцкі музей у Полацку / Т. Блінова // Мастацтва. – 1993. – №3. – С. 59–62.
6. Грицкевич, В. П. С факелом Гиппократата: из истории белорус. медицины / В. П. Грицкевич. – Мн.: наука и техника, 1987. – С. 96-98.
7. Гужаловский, А. А. Музеи Белоруссии в дооктябрьский период / А. А. Гужаловский // Музей и власть. В 2-х ч. Ч.2. Из жизни музеев: Сб. науч. тр. / НИИ культуры. – М., 1991. – С. 45.
8. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 21–26, 53–58.
9. Джумантаева, Т. А. Да пытання аб музейных традыцыях Полацка / Т. А. Джумантаева // Матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі. – Полацк, 1999. – С. 7– 18.
10. Ігнатовіч, Ф. І. Музей натуральнай гісторыі Гродзенскай медычнай акадэміі і яго лёс / Ф. І. Ігнатовіч // Краязнаўчыя запіскі. Зборнік артыкулаў да 75-годдзя ГДГАМ. – Гродна, 1995. – С. 83– 86.
11. Каханоўскі, Г.А. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI – XIX стст. / Г. А. Каханоўскі; навук. рэд. Л. Д. Побаль. – Мн.: Навука і тэхніка, 1984. – С. 78–81.
12. Каханоўскі, Г. А. Збіральніцтва і ахова помнікаў у XVIII ст. на Беларусі / Г. А. Каханоўскі // Помнікі гісторыі і культуры. – 1975. – №4. – С. 44–45.
13. Каханоўскі, Г. А. Старыя музеі / Г. А. Каханоўскі // Спадчына. – 1989. – №2. – С. 16-18.
14. Осипович, О. О библиотеке Хрептовичей / О. Осипович // Книга и мы. – 1998. – 14–22 мая. – С. 3.
15. Птащицкий, С. Л. Щорсовская библиотека графа Литавора Хрептовича: Крат. Сведения о собр. рукописей / С. Л. Птащицкий. – М.: Печатня А. И. Снегирёвой. – С. 9–30.
16. Рошчына, Т. Бібліятэка Храптовічаў / Т. Рошчына, А Фурс // Памяць. Навагрудскі раён : Гіст.-дакум. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі / Навук.рэд.: М. П. Касцюк (гал. рэд.) і інш.. – Мн. : Беларусь, 1996. – С. 227-230.
17. Севергин, В. М. Записки путешествия по западным провинциям Российскаго государства, : или Минералогическия, хозяйственныя и другия примечания, учиненныя во время проезда чрез оныя в 1802 году / академиком, коллежским советником ордена Св. Анны втораго класса кавалером Васильем Севергиным / В. М. Севергин. – В Санктпетербурге : при Императорской Академии наук, 1803. – [5], 224 с.
18. Фурс, А. Бібліятэка Храптовічаў: Вяртанне ці сумеснае выкарыстанне? / А. Фурс // Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і сумеснага выкарыстання (юрыдычныя, навуковыя і маральныя аспекты). Матэрыялы Міжнарод. навук. канферэнцыі. Мінск, 19-20 чэрвеня 1997 г. / пад рэд. А. Мальдзіса. – Мн., 1997. – С. 105-109.

19. Эрнст, М Библиотека гр. Хрептовича. К передаче её университету св Владимира / М. Эрнст // Русский библиофил. – 1914. – №6. – С. 16-21.

**Тэма 3. Музейная справа на Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.**

1. Мастацкія прыватныя калекцыі ў азначаны перыяд.
2. Музейныя калекцыі і кабінеты ў складзе навучальных устаноў.
3. Прыродазнаўчыя музеі і калекцыі.
4. Гістарычныя музеі і калекцыі.
5. Сельскагаспадарчыя выставы і іх роля ў фармаванні музейных збораў.

**Літаратура.**

1. Акуліч, С. Музеі братоў Тышкевічаў / С. Акуліч // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1971. – №2.
2. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на тэрыторыі Гродзеншчыны (канец XVIII – пачатак XX ст.) / І. І. Бамбешка // Чацвёртыя Тышкевіцкія чытанні (г. Валожын, 24 кастрычніка 2012 г.): матэрыялы чытанняў / рэдкал.: М. А. Бяспалая (адк. рэд.) і [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2012. – С. 23-37.
3. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на Віцебшчыне ў канцы XVIII – пачатку XX ст. / І. І. Бамбешка // Віцебскія старажытнасці: матэрыялы навук. канф. / Упр. ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцеб. аблвыканкама, Віцеб. абл. краязн. музей ; рэдкал. : Г. У. Савіцкі [і інш.]. – Мінск: Медисонт, 2013. – С. 106-110.
4. Бамбешка, І. І. Прыватны сядзібны збор Тышкевічаў у Лагойску / І. І. Бамбешка // Рэпрэзентацыя і музеефікацыя творчай спадчыны Тышкевічаў у Беларусі і Літве: Пятыя міжнар. Тышкевіцкія чытанні, Мінск, Крэцінга, 14-15 мая 2014 г.: манагр. зб. / Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. Дзярж. Ун-т культуры і мастацтваў ; Kretingos muziejus grafų Tiškevių dvare. – Мінск : БДУКМ, 2014. – С. 153-161.
5. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПІК, 1998. – С. 20–28. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
6. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея. / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 26–34, 59-60.
7. Зямчонак, Я. Бароны Тызенгаузы ў гісторыі Пастаў / Я. Зямчонак // Спадчына. – 1997. – №5. – С. 127–147.
8. Зямчонак, І. П. Вучоны з Пастаў / І. П. Зямчонак // Наш край. – 1996. – №9 (70). – С. 2–4.
9. Зямчонак, Ю. Канстанцін Тызенгаўз як даследчык фауны Ўсходняй і Цэнтральнай Еўропы / Ю. Зямчонак // Literatura, język, kultura / redakcja naukowa: Mikołaj Timoszuk i Mikołaj Chaustowicz. – Warszawa, 2007. – С. 434-439.

10. Каханоўскі, Г.А. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI – XIX стст. / Г. А. Каханоўскі; навук. рэд. Л. Д. Побаль. – Мн.: Навука і тэхніка, 1984. – С. 80–83.
11. Каханоўскі, Г. А. Вытокі музейнай справы ў Беларусі / Г. А. Каханоўскі // Беларускі гістарычны часопіс. – 1994. – №2. – 79–86.
12. Каханоўскі, Г. Дабраўлянская збраёўня / Г. А. Каханоўскі // ЭГК. У 6 т. Т.3. – Мн., 1996. – С. 185.
13. Каханоўскі, Г. А. Пастаўскі арніталагічны / Г. А. Каханоўскі // Родная прырода. – 1993. – №4. – С. 26.
14. Чагадаева, С. М. Дабраўляны і іх жыхары / С. М. Чагадаева // Памяць: гіст.-дакум. Хроніка Смаргонскага раёна / Рэд. кал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш. – Мн., 2004. – С. 84-87.

**Тэма 4. Музейная справа на Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.**

1. Мастацкія прыватныя калекцыі на Беларусі.
2. Гісторыя стварэння і дзейнасці Віленскага музея старажытнасці.
3. Царкоўна-археалагічныя музеі на Беларусі.
4. Музеі пры статыстычных камітэтах на Беларусі.
5. Прыватныя прыродазнаўчыя калекцыі на Беларусі.
6. Прыватныя гістарычныя калекцыі. Спецыялізацыя гістарычных калекцый.
7. Музеі пры палатах дзяржаўных маёмасцей.
8. Музеі пры навуковых таварыствах і камітэтах.
9. Музеі наглядных дапаможнікаў.
10. Музеі пры навучальных установах.

**Літаратура.**

1. Алексеев, Л. В. Археология и краеведение Беларуси XVI в. – 30- гг. XX в. / Под ред. Б. А. Рыбакова. – Мн.: Беларуская навука, 1996.
2. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПСК, 1998. – С. 20–28. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
3. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на тэрыторыі Гродзеншчыны (канец XVIII – пачатак XX ст.) / І. І. Бамбешка // Чацвёртыя Тышкевіцкія чытанні (г. Валожын, 24 кастрычніка 2012 г.): матэрыялы чытанняў / рэдкал.: М. А. Бяспалая (адк. рэд.) і [і інш.]; Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск: БДУКМ, 2012. – С. 23-37.
4. Бамбешка, І. І. Фарміраванне прыватных калекцый на Віцебшчыне ў канцы XVIII – пачатку XX ст. / І. І. Бамбешка // Віцебскія старажытнасці: матэрыялы навук. канф. / Упр. ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцеб. аблвыканкама, Віцеб. абл. краязн. музей; рэдкал.: Г. У. Савіцкі [і інш.]. – Мінск: Медисонт, 2013. – С. 106-110.
5. Бамбешка, І. І. Прыватны сядзібны збор Тышкевічаў у Лагойску / І. І. Бамбешка // Рэпрэзентацыя і музеіфікацыя творчай спадчыны Тышкевічаў

у Беларусі і Літве: Пятая міжнар. Тышкевіцкія чытанні, Мінск, Крэцінга, 14-15 мая 2014 г.: манагр. зб. / Мін-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларус. Дзярж. Ун-т культуры і мастацтваў ; Kretingos muziejus grafcų Tiškevičų dvare. – Мінск : БДУКМ, 2014. – С. 153-161.

6. Бомбешко, И. И. Собрание И. Х. Колодеева как комплекс источников по истории русско-французских отношений 1805-1815 годов / И. И. Бомбешко // Вестник молодёжного научного общества. – 2005. – №1. – С. 57-59.

7. Букіна, А. А. Музей А. Брадоўскага ў Віцебску / А. А. Букіна // Віцебскі сшытак. – 2000. – №4. – С. 201-205.

8. Букреева, Е. М. История поступления коллекции графики по Отечественной войне 1812 г. И. Х. Колодеева и барона де Бая в фонды исторического музея / Е. М. Букреева // Исторический музей - энциклопедия отечественной истории и культуры / отв. ред. В. Л. Егоров. – М.: ГИМ, 2010 – С. 458-479.

9. Военский, К. Собрание И. Х. Колодеева по 1812 г. в Новоборисове, Минской губ. / К. Военский // Военный сборник. – 1904. – №2. – С. 194-208.

10. Глинский, Б. Б. И. Х. Колодеев [Некролог] / Б. Б. Глинский // Исторический вестник. – 1914. – №7. – С. 365.

11. Грабянчук, І. Віленскі музей старажытнасцей / І. Грабянчук // Музейны веснік: вып. 3 / Укл. Н. Калымага, А. Ладзісаў; Нац. музей гісторыі і культуры Беларусі. – Мінск: ЮНПАК, 2006. – С. 33–41.

12. Грабянчук, І. Музеі пры губернскіх статыстычных камітэтах у Беларусі (другая палова XIX – пачатак XX ст.) / І. Грабянчук // веснік Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя грамадскіх і гуманітарных навук. – 2009. – №1. – С. 54-60.

13. Грабянчук, І. Музейная справа ў Беларусі (XIX – пачатак XX ст.) / І. Грабянчук // Спадчына. – 2001. – №1-2. – С. 135-162.

14. Грабянчук, І. В. Музейная справа ў Беларусі і беларуская этнічная самасвядомасць / І. В. Грабянчук // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі: Вып. 5 / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск. 2008. – С. 487-493.

15. Гужалоўскі, А. А. Нараджэнне беларускага музея. / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – 124 с.

16. Гулак, Н. Тышкевіцкі музей: малюнкі спусташэння / Н. Гулак // Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і сумеснага выкарыстання (юрыдычныя, навуковыя і маральныя аспекты). Матэрыялы Міжнарод. навук. канферэнцыі. Мінск, 19–20 чэрвеня 1997 г. / пад рэд. А. Мальдзіса. – Мн.: ННАЦ імя Ф. Скарыны. – С. 274 – 282.

17. Иваницкий, И. П. Сельскохозяйственные музеи в крепостной России / И. П. Иваницкий // Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1960. – Вып. 2. – С. 3-65.

18. Какареко, В. Нумизматическое движение в Беларуси / В. Какареко // Банкаўскі веснік. – 2003. – № 11. – С. 33-38.



19. Каханоўскі, Г.А. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI – XIX стст. / Г. А. Каханоўскі; навук. рэд. Л. Д. Побаль. – Мн.: Навука і тэхніка, 1984. – С. 83 – 87.
20. Каханоўскі, Г. А. Руплівец нашай старасветчыны: Яўстах Тышкевіч / Г. А. Каханоўскі. – Мн.: Навука і тэхніка, 1992. – С. 22-23.
21. Кохановский, Г. А. Редкости для общественного употребления / Г. А. Кохановский // Нёман. – 1979. – №7. – С. 156-157.
22. Кондратьева, Л.Ф. Из истории музейного дела в Могилёве / Л. Ф. Кондратьева // Гісторыя беларускага Падняпроўя (да 130-годдзя Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея) / Матэрыялы навук. канф. 13-14 лістап. 1997 г. – Магілёў, 1999. – С. 3-20.
23. Кандрацьева, Л. Музеі губернскага Магілёва / Л. Кандрацьева // Магілёўская даўніна. – 2001. – С. 63–67.
24. Мальдзіс, А. Таямніцы старажытных сховішчаў / А. Мальдзіс. – Мн., 1974. – С. 22-25.
25. Минцулов, С. Р. Синодик / С. Р. Минцулов // Временник Общества Друзей Русской Книги. Париж, 1925. Кн. 1. – С. 46.
26. Піскун, Ю. Лёс збораў Генрыха Татура / Ю. Піскун // Вяртанне-2 : Зб. арт., дакументаў і арх. матэрыялаў па прабл. пошукаў і вяртання нац. каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэсп. Беларусь / Беларус. фонд культуры і інш.; [Склад.: А. Тоўсцік, М. Яніцкая; Прадм. да арт. М. Яніцкай]. - Мн., 1994. – С. 10-19.
27. Падліпскі, А. Буйнейшы калекцыянер / А. Падліпскі // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1986. – №4. – С. 14-15.
28. Равикович, Д. А. Музеи местного края во второй половине XIX – начале XX вв. / Д. А. Равикович // Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1960. – Вып. 2. – С. 145 – 223.
29. Савіцкі, Г. У. Лёс калекцыі В. П. Федаровіча / Г. У. Савіцкі // Романовские чтения – 2: Сб. трудов Международной науч. конференции / Под. ред. О. В. Дьяченко. – Могилёв, 2006. – С. 103.
30. Хмяльніцкая, Л. Віцебскі царкоўна-археалагічны музей / Л. Хмяльніцкая // З глыбі вякоў: Наш край: гіст.-культуралаг. Зб. Вып. 2. / Уклад. В. У. Шаблюк. Навук. Рэд. А. К. Краўцэвіч. 2-е выд. – Мн.: Беларуская навука, 2002. – С. 4– 14.
31. Шлюбскі, А. А. Матэрыялы да крыўскай гісторыі / А. А. Шлюбскі // Крывіч. – 1925. – №9(1).
32. Яцкевіч, З. Неабавязковыя заняткі Васіля Біпена / З. Яцкевіч // Беларуская мінуўшчына. – 1995. – №2. – С. 35–37.

***Тэма 5. Музейная справа на тэрыторыі Беларусі ў міжваенны перыяд (1917 – 1941 гг.)***

1. Фарміраванне сеткіх дзяржаўных музеяў на тэрыторыі Усходняй Беларусі.
2. Музеі ў сістэме Інбелкульты.
3. Ведамасныя музеі на тэрыторыі БССР.

4. Фарміраванне сеткі краязнаўчых музея на тэрыторыі БССР.
5. Краязнаўчыя музеі Заходняй Беларусі.
6. Мемарыяльныя музеі Заходняй Беларусі.
7. Дзейнасць Ю. Ядкоўскага па захаванню гісторыка-культурнай спадчыны на тэрыторыі Заходняй Беларусі. Стварэнне гістарычнага музея ў Гродна.
8. Прыродазнаўчыя музеі Заходняй Беларусі.
9. Гісторыя стварэння і дзейнасці Беларускага музея імя І. Луцкевіча.

### **Літаратура.**

1. Бамбешка, І. І. З гісторыі стварэння і дзейнасці першага грамадскага краязнаўчага музея Беларусі / І. І. Бамбешка // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры. – 2004. – №3. – С. 19-24.
2. Бамбешка, І. І. Камплектаванне фондаў Беларускага дзяржаўнага музея ў 1920-я гг. / І. І. Бамбешка // Музейны веснік. Вып. 2 / Укл. Н. Калымага, А. Ладзісаў; Нац. Музей гісторыі і культуры Беларусі. – М.: ЮНІПАК, 2005. – С. 10 – 16.
3. Бамбешка, І. І. Мінскі Абласны музей. Гісторыя стварэння і дзейнасці (20.01.1919 – 31.08.1923) / І. І. Бамбешка // Музейны веснік: Выпуск 1 / Укл. М. Казанцава, Л. Мярцвішчава; Нац. музей гісторыі і культуры Беларусі. – Мн.: Юніпак, 2003. – СС. 5 – 10.
4. Бамбешка, І. І. Паступленні ў Беларускі дзяржаўны музей са сховішчаў Масквы і Ленінграда ў 1922–1927-я гг.: новыя дакументы і факты / І. І. Бамбешка // Музейны веснік: вып. 3 / Укл. Н. Калымага, А. Ладзісаў; Нац. музей гісторыі і культуры Беларусі. – Мінск: ЮНІПАК, 2006. – СС. 24 –30.
5. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПК, 1998. – С. 28–46. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
6. Бядуля, З. Тэатральны музей-архіў / З. Бядуля // Савецкая Беларусь. – 1925. – 31 сакавіка. – С. 2.
7. Васілевіч, Я. Віцебскі Дзяржаўны Культурна-Гістарычны Музей / Я. Васілевіч // Віцебшчына: Неперыяд. зб. Віцеб. акруг. т-ва краязнаўства. – Віцебск, 1928. – Т. 2. – С. 197-203.
8. Гужалоўскі, А. Былі на Беларусі музеі / А. Гужалоўскі // Літаратура і мастацтва. – 1993. – 30 ліпеня. – С. 14-15.
9. Гужалоўскі, А. А. З гісторыі фарміравання фондавага збору Беларускага дзяржаўнага музея ў 20-я гг. ХХ ст. / А.А. Гужалоўскі // Крыніцазнаўства і спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны. Вып. 1 / рэдкал.: С. М. Ходзін (адк. рэдактар) [і інш.]. — Мінск: БДУ, 2002. — С. 192–199.
10. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1918 – 1941 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2002. – 176 с.
11. Гужалоўскі, А. Як рабавалі беларускія музеі / А. Гужалоўскі // Спадчына. – 1992. – №5. – С. 55-56.
12. Гужалоўскі, А.А. Праект рэарганізацыі музейнай сеткі БССР В. Ю. Ластоўскага / А.А. Гужалоўскі // Працы гістарычнага факультэта : навук. зб.

Вып. 1 / рэдкал. : У. К. Коршук (адк. рэд.) [і інш.]. — Мінск : БДУ, 2006. — С. 220–222.

13. Ігнатовіч, Ф. І. С. П. Жыўна і яго ўклад у стварэнне Гродзенскага музея прыроды / Ф. І. Ігнатовіч // Краязнаўчыя запіскі. Зборнік артыкулаў да 75-годдзя ГДГАМ. – Гродна, 1995. – С. 92 – 94.

14. Кондратьева, Л.Ф. Из истории музейного дела в Могилёве 1867-1941 гг. / Л. Ф. Кондратьева // Гісторыя беларускага Падняпроўя: да 130-годдзя Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея: матэрыялы навук. канф. 13-14 ліст. 1997 г. / Рэд. савет: С. І. Бяспанскі (адк. рэд.) і інш. – Магілёў, 1997. – С. 3-20.

15. Клепікаў, М. Гандляры ў храме / М. Клепікаў // Беларуская мінуўшчына. – 1995. – №2. – С. 38-39.

16. Краснянский, В. Краткий очерк музейного строительства в Витебске / В. Краснянский // Віцебскі сшытак / Заснав.: Віцеб. абл. краязн. музей, Віцеб. абл. краязн. аб'яднанне. – Мінск, 1995. – С. 206-211.

17. Ксяневіч, Ю. Аб супрацоўніках БДМ – ахвярах сталінскіх рэпрэсій / Ю. Ксяневіч // Музейны веснік: вып. 3 / Укл. Н. Калымага, А. Ладзісаў; Нац. музей гісторыі і культуры Беларусі. – Мінск, 2006. – С. 9-24.

18. Ксяневіч, Ю. Дзяржаўная палітыка ў галіне музейнай справы ў БССР 1918–1941 гг. і Беларускі дзяржаўны музей / Ю. Ксяневіч // Музейны веснік: вып. 3 / Укл. Н. Калымага, А. Ладзісаў; Нац. музей гісторыі і культуры Беларусі. – Мінск, 2006. – С. 5-9.

19. Луцкевіч, А. Беларускі музей імені Івана Луцкевіча. – [Рэпрынт. выд.]. – Мн.: Беларус. кооп.-выд. т-ва “Адраджэньне”, 1992. – 16 с.

20. Мікіцінскі У. Слуцкі раённы краязнаўчы музей / У. Мікіцінскі // Наш край. – 1928. – № 1. – С. 28 – 29.

21. Музей і развіццё гістарычнага краязнаўства. Матэрыялы рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі “Музей і развіццё гістарычнага краязнаўства, прысвечанай 70-годдзю гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея. 8-9 кастрычніка 1990 г. – Гродна: ГОУТ, 1990. – С. 3 – 9.

22. Огай, М. Н. История и судьба «храма муз» / М. Н. Огай // Краеведческие записки (у 80-летию Гомельского областного краеведческого музея) / Гомельский обл. краевед. музей. – Гомель, 2000. – С. 3-6.

23. Сташэўскі, Т.А. Магілёўскае адцяленне дзяржаўнага беларускага музея / Т. Сташэўскі // Магілёўшчына: Неперыяд. орган т-ва краязнаўства: [Зборнік] / Пад кіраўніцтвам і рэд. А. М. Беларусавы. – Магілёў, 1927. – Т.1. – С. 102-104.

24. Чыгрын, С. Генерал ... ад краязнаўства / С. Чыгрын // Беларуская мінуўшчына. – 1995. – №3. – С. 54-58.

25. Швед, В. В. Штрыхі да партрэта Юзафа Ядкоўскага / В. В. Швед // Краязнаўчыя запіскі. Зборнік артыкулаў да 75-годдзя ГДГАМ. – Гродна, 1995. – С. 86 – 92.

26. Шода, Т. А. “Будущий счастливый обладатель” / Т. А. Шода // Краеведческие записки (у 80-летию Гомельского областного краеведческого музея) / Гомельский обл. краевед. Музей. – Гомель: ГОКМ, 2000. – С. 6 – 15.

27. Яніцкая, М. Стан музейнай справы ў БССР ў 20-30 гады / М. Яніцкая // Вяртанне – 2: Артыкулы, дакументы і архіўныя матэрыялы па праблемах

пошукаў і вяртання нацыянальных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэспублікі Беларусі / Беларус. фонд культуры. – Мн., 1994. – С. 27-40.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

## 4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ

### 4.1. Заданні да самастойнага вывучэння

#### *Тэма 1. Паходжанне паняцця “музей”*

##### **Літаратура.**

1. Шляхтина, Л. М. Основы музейного дела: теория и практика. Учебн. пособие / Л. М. Шляхтина. – М.: Высш. Школа, 2005. – С. 27-30.
2. Юренева, Т. Ю. Музееведение: Учебн. для высшей школы / Т. Ю. Юренева. – М.: Академический проект, 2003. – С. 319–322.
3. Грицкевич В. П. История музеев мира. Учебн. пособие для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 4-6.

#### *Тэма 2. Крыніцазнаўства і гістарыяграфія гісторыі музейнай справы*

##### **Літаратура.**

1. Грицкевич, В.П. История музейного дела до конца XVIII в. / В. П. Грицкевич. – СПб.: СПбУКИ, 2004. – С. 24–59.
2. Грицкевич, В.П. История музеев мира: учеб. пособие для студентов ист. фак-тов / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 11-20.
3. Музейное дело в России. Под ред. М. Е. Каулен (отв. ред.), И. М. Коссовой, А. А. Сундиевой. – М.: Издательство “ВК”, 2005. – 2-е изд. – С. 12, 20.

#### *Тэма 3. Старажытнабеларускае збіральніцтва. Гісторыя скарба ВКЛ*

##### **Літаратура.**

1. Грицкевич, В. П. История музеев мира. Учебн. пособие для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 40–44.
2. Гужалоўскі, А. А. 3 гісторыі музейнай справы ў Беларусі / А. А. Гужалоўскі // Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПК, 1998. – С. 15-17. – (Музейныя сшыткі: навук.-метадыч. зб.; вып. 4).
3. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 13–16.
4. Длугош, Я. Грюнвальдская битва [пер. с лат.] Изд. под. Г. А. Стритановский [и др. Примеч. Б. В. Казанского и Л. В. Разумовской]. – М.-Л.: Изд-во Акад. наук. СССР, 1962. – С. 36.
5. Житие Блаженные Еуфросинии, игуменьи Вседержителя Святого Спаса во граде в Полоцке // Коршунаў, А. Ф. Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры: вучэб. Дапам. для філалаг. фак. выш. навуч. устаноў / пад рэд. І. П. Яроменка, В. В. Барысенкі. – Мн.: Вучпедвыд БССР, 1959. – С. 77.

6. Калбаска, А. М. Перадмузейныя формы збіральніцтва і калекцыянерства першабытных насельнікаў на Беларусі / А. М. Калбаска // Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПК, 1998. – С. 5–14. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
7. Хроника Быховца: памятники средневековой истории народов Центр. и Вост. Европы (Редкол.: М. Н. Тихомиров (гл. ред.) и др. – Москва: Наука, 1966. – С. 42.

#### *Тэма 4. Лёс калекцый магнацкіх родаў Беларусі*

##### **Літаратура.**

1. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея. / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 16-20.
2. Гужалоўскі, А. 3 гісторыі рабункаў Нясвіжскага замка / А. Гужалоўскі // Спадчына. – 1993. – №2. – С. 20-21.
3. Нясвіжскія зборы Радзівілаў: іх фарміраванне, гістарычны лёс, цяперашняе месцазнаходжанне і шляхі выкарыстання / Рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш. – Мн.: “Беларускі фонд культуры”, 2002. – 368 с.
4. Яніцкая, М. Драматычныя лёсы каштоўнасцей Нясвіжскага замка / М. Яніцкая // Вяртанне – 2: Артыкулы, дакументы і архіўныя матэрыялы па праблемах пошукаў і вяртання нацыянальных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэспублікі Беларусі / Беларус. фонд культуры. – Мн.: БФК, 1994. – С. 19 – 27.
5. Яніцкая, М. Разрабаваныя скарбы нясвіжскага замка / М. Яніцкая // Роднае слова. – 1997. – №6. – С. 135–144.
6. Яніцкая, М. Што напаткала сапаянскі збор / М. Яніцкая // Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і сумеснага выкарыстання (юрыдычныя, навуковыя і маральныя аспекты). Матэрыялы Міжнарод. навук. канферэнцыі. Мінск, 19–20 чэрвеня 1997 г. / пад рэд. А. Мальдзіса. – Мн.: ННАЦ імя Ф. Скарыны. – С. 303 – 306.

#### *Тэма 5. Лёс калекцыі і бібліятэкі І. Храптовіча*

##### **Літаратура.**

1. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея. / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – С. 21-26.
2. Осипович, О. О библиотеке Хрептовичей / О. Осипович // Книга и мы. – 1998. – 14–22 мая. – С. 3.
3. Птащицкий, С. Л. Щорсовская библиотека графа Литавора Хрептовича: Крат. сведения о собр. рукописей / С. Л. Птащицкий. – М.: Печатня А. И. Снегирёвой. – С. 9–30.
4. Фурс, А. Бібліятэка Храптовічаў: Вяртанне ці сумеснае выкарыстанне? / А. Фурс // Рэстытуцыя культурных каштоўнасцей: праблемы вяртання і

сумеснага выкарыстання (юрыдычныя, навуковыя і маральныя аспекты). Матэрыялы Міжнарод. навук. канферэнцыі. Мінск, 19-20 чэрвеня 1997 г. / пад рэд. А. Мальдзіса. – Мн.: ННАЦ імя Ф. Скарыны, 1997. – С. 105 – 109.

**Тэма 6. Праекты стварэння нацыянальнага музея ў Расійскай імперыі**

1. Праект Ф. Адэлунга.
2. Праект Б. Выхмана.
3. Праект Т. Зана.
4. Праект П. П. Свіньіна.
5. Праект З. А. Валконскай.
6. Ідэі М. Ф. Фёдарова.
7. Праекты стварэння музеяў у Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.

**Літаратура.**

1. Аксенычев, О. А. Философия музея Н. Ф. Федорова / О. А. Аксенычев // Музейное дело. Музей – культура – общество. – М., 1992. – С. 91–101. (Сб. науч. тр. / Музей революции. Вып. 21).
2. Герулайтис, Н. А. Смысл и назначение музея в философской концепции Н. Ф. Фёдорова / Н. А. Герулайтис // Музеи Москвы и музеология XX века: Тезисы научной конференции. 25–26 ноября 1997 г. – М.: РГГУ, 1997. – С. 45–46.
3. Гужалоўскі, А. Тамаш Зан – аўтар першага беларускага музейнага праекта / А. Гужалоўскі // Беларусі гістарычны часопіс. – 1999. – №3. – С. 17–21.
4. Каспаринская, С. А. Адэлунг Ф. П. / С. А. Каспаринская // Российская музейная энциклопедия: В 2 т. – М.: Прогресс, “РИПОЛ КЛАССИК”, – 2001. – Т. 1. – С. 19.
5. Каспаринская, С. А. Выхман Б. П. / С. А. Каспаринская // Российская музейная энциклопедия: В 2 т. – М.: Прогресс, “РИПОЛ КЛАССИК”, – 2001. – Т. 1. – С. 97.
6. Полунина, Н. М. Основатели. Российские покровители / Н. М. Полунина, А. И. Фролов. – М.: Сов. Россия, 1990. – 136 с.
7. Равикович, Д. А. Музейные деятели и коллекционеры в России (XVIII – нач. XX ст.). / Д. А. Равикович // Музееведение. Концептуальные проблемы музейной энциклопедии. – М., 1990. – С. 13–28.
8. Разгон, А. М. Российский исторический музей (1872 – 1917) / А. М. Разгон // Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1960. – Вып. 2. – С. 226–228.
9. Сотникова, С. И. Музеология: Пособие для вузов / С. И. Сотникова. – М.: Дрофа, 2004. – С. 109–114.
10. Федоров, Н. Ф. Музей, его смысл и назначение / Н. В. Фёдоров // Фёдоров Н. Ф. Сочинения / Общ. ред.: А. В. Гулыга; выступ. статья, примеч. и сост. С. Г. Семёновой. – М.: Мысль, 1982. – С. 575 – 606.
11. Фролов, А. Основатели российских музеев: Учебное пособие / Рос. гос. гуманит. ун-т / А. Фролов. – М., 1991. – 80 с.

### *Тэма 7. Прыватныя калекцыі ў Расіі і іх роля ў стварэнні музеяў*

#### **Літаратура.**

1. Овсянникова, С. А. Частное собирательство в России в XVIII – первой половине XIX в. / С. А. Овсянникова // Очерки истории музейного дела в СССР – М., 1963. – Вып. 5. – С. 180–275. (Сб. науч. тр./ НИИ музееведения; вып. 9.).
2. Овсянникова, С. А. Частное собирательство в России в пореформенную эпоху (1861–1917) / С. А. Овсянникова // Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1960. – Вып. 2. – С. 66–133.
3. Овчинникова, Б. Б. Из истории русских музеев: Учебн. пособие, Урал. гос. ун-т им. А. М. Горькова / Б. Б. Овчинникова, Л. В. Чижова. – Екатеринбург: УрГУ, 1992. – 115 с.
4. Полунина, Н. М. Коллекционеры России XVII – начала XX ст.: Энциклопедический словарь / Н. М. Полунина – М.: РИПОЛ классик, 2005. – 560 с.
5. Полунина, Н. Коллекционеры старой Москвы: Биографический словарь / Предисловие академика С. О. Шмидта; / Н. Полунина, А. Фролов. – М.: “Независимая газета”, 1997. – 528 с.
6. Равикович, Д. А. Музейные деятели и коллекционеры в России (XVIII – нач. XX ст.). / Д. А. Равикович // Музееведение. Концептуальные проблемы музейной энциклопедии. – М., 1990. – С. 13–28.
7. Саверкина, И. В. история частного коллекционирования в России: учебное пособие / И. В. Саверкина. – Спб.: СПбУКИ. 2006. – 208 с.
8. Сальникова, И. М. Мы были ... (Из истории государственного и частного собирательства произведений русского искусства XVIII – первой половине XIX в.) / И. М. Сальникова. – Спб.: Изд-во «Русско-Балтийский информационный центр «Блиц», 2003. – 280 с.

### *Тэма 8. Развіццё музейнай справы ў СССР у 1917–1941 гг.*

#### **Літаратура.**

1. Грицкевич, В. П. История музеев мира. Учебн. пособия для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 218–232.
2. Жуков, Ю.Н. Становление и деятельность советских органов охраны памятников истории и культуры, 1917–1920 гг. / отв. ред. Н. М. Катунова; АН СССР, Ин-т истории СССР. – М.: Наука, 1989. – 301 с.
3. Каулен, М. Е. Музеи-храмы и музеи-монастыри в первое десятилетие Советской власти / М. Н. Каулен. – М.: «Луч», 2004. – 165 с.
4. Кузина, Г. А. Государственная политика в области музейного дела в 1917-1941 / Г. А. Кузина // Музей и власть : [Сборник : В 2 ч.]. – Ч. 1. / Отв. ред. С. А. Каспаринская. – М. : НИИК, 1991. – С. 140-156.
5. Музейное дело в России / под ред. Каулен М. Е. (отв. ред.); Коссовой И. М., Сундиевой А. А. – М.: Издательство “ВК”, 2005, 2-е изд. – С.



131-158.

6. Основы музееведения: Учебное пособие / отв. ред. Э. А. Шулепова. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – С. 175 – 176.
7. Юренева, Т. Ю. Музееведение: Учебн. для высшей школы / Т. Ю. Юренева. – М.: Академический проект, 2003. – С. 273–305.

*Тэма 9. Музеі Беларусі. 1941 – 1991.*

4. Музеі Беларусі ў часы Вялікай Айчыннай вайны.
5. Аднаўленне сеткі музеяў у першыя пасяваенныя гады.
6. Музеі з сярэдзіны 1950-х гг. да канца 1960-х гг.
7. Музеі з канца 1960-х г. да 1991 г.

**Літаратура.**

1. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелПІК, 1998. – С. 52–67. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
2. Герасімовіч, П. Адноўлены на руінах / П. Герасімовіч // Мастацтва Беларусі. – 1985. – №4. – С. 12.
3. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі. (1941 – 1991) / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2004. – 218 с.
4. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі ў час нямецкай акупацыі (1941–1944) / А. А. Гужалоўскі // XXI век: актуальныя праблемы історычнай навуцы: Матэрыялы міжнароднага навучнага канферэнцыі, прысвечанага 70-годдзю іст. фак. БГУ. Мінск, 15–16 апр. 2004 г. / Рэдкал.: В. Н. Сідорцов. (отв. ред.) і др. – Мн: БГУ, 2004. – С. 234–236.
5. Кандрацьева, Л. Ф. Магілёўскія абласныя краязнаўчыя музеі / Л. Ф. Кандрацьева // Магілёўшчына: [зборнік артыкулаў па археалогіі, гісторыі, краязнаўству]. – 1992. – Вып 9. – С. 136-143.
6. Клепиков, Н. Е. К історыі Гомельскага музея / Н. Е. Клепиков // Известия Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны. – 2009. - № 4, ч. 1. – С. 15-23.
7. Курчыцкі, А. В. Страницы історыі Гомельскага абласнага краязнаўчага музея / А. В. Курчыцкі // Краязнаўчыя запіскі (у 80-годдзі Гомельскага абласнага краязнаўчага музея) / Гомельскі абл. краязнаўчы музей. – Гомель, 2000. – С. 17-38.
8. Музеі Беларусі = Museums of Belarus: Інфарм. аб музеях сістэмы М-ва культуры Рэсп. Беларусь / Бел. і-т прабл. культуры, Бел. кам. Міжнароднага савета музеяў “ICOM”; Склад. А. Б. Сташкевіч і інш. – Мн.: Беларусь, 2001. – 271 с.

*Тэма 10. Стан музейнай справы ў СССР у час Вялікай Айчыннай вайны. Эвакуацыя каштоўнасцей. Дзейнасць музеяў у эвакуацыі і на акупаваных тэрыторыях*

## Літаратура.

1. Грицкевич, В. П. История музеев мира. Учебн. пособия для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 259–261.
2. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1941–1991) / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2004. – С. 7–52.
3. Закс, А. Б. Музееведческий центр России (1930–1960-е гг.) / А. Б. Закс // Вопросы истории. – 1994. – №10. – С.160–165.
4. Левыкин, К. Г. Перестройка работы исторических и историко-краеведческих музеев в годы Великой Отечественной войны / К. Г. Левыкин // Вопросы истории. – 1985. – №4. – С. 148-151.
5. Основы музееведения: Учебное пособие / отв. ред. Э. А. Шулепова. – М.: ЕдиториалУРСС, 2005. – С. 179 – 180.
6. Симкин, М. Л. Советские музеи в период великой Отечественной войны / М. Л. Симкин // Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1961. – Вып. 3. – С. 175–327.
7. Фатигарова, Н. В. Музейное дело в РСФСР в годы Великой Отечественной войны (аспекты государственной политики) / Н. В. Фатигарова // Музей и власть : [Сборник : В 2 ч.]. – Ч. 1. / Отв. ред. С. А. Каспаринская. – М. : НИИК, 1991. – С. 173-225.

*Тэма 11. Музейная справа ў СССР, 1945 – сярэдзіна XX ст.*

## Літаратура.

1. Грицкевич, В. П. История музеев мира. Учебн. пособие для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 261–263.
2. Закс, А. Б. Музееведческий центр России (1930–1960-е гг.) / А. Б. Закс // Вопросы истории. – 1994. – №10. – С.160–165.
3. Златоустова, В. И. Государственная политика в области музейного дела (1945-1985 гг.) / В. И. Златоустова // Музей и власть : [Сборник : В 2 ч.]. – Ч. 1. / Отв. ред. С. А. Каспаринская. - М. : НИИК, 1991. – С. 226-298.
4. Музейное дело в России / под ред. Каулен М. Е. (отв. ред.); Коссовой И. М., Сундиевой А. А. – М.: Издательство “ВК”, 2005, 2-е изд. – С. 158-209.
5. Основы музееведения: Учебное пособие / отв. ред. Э. А. Шулепова. – М.: ЕдиториалУРСС, 2005. – С. 180-203.
6. Формирование государственной музейной сети (1917 – первая половина 1960 гг.) / АН СССР; [Д. А. Равикович]. – М.: Б. и., 1988. – 151.

*Тэма 12. Музейная справа ў СССР, краінах Усходняй Еўропы і на тэрыторыі постсавецкай прасторы. Другая палова XX – пачатак XXI ст.*

## **Літаратура.**

1. Грицкевич, В. П. История музеев мира. Учебн. пособие для студентов ист. факт. / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – С. 263–274.
2. Закс, А. Б. Музееведческий центр России (1930–1960-е гг.) / А. Б. Закс // Вопросы истории. – 1994. – №10. – С.160–165.
3. Златоустова, В. И. Государственная политика в области музейного дела (1945-1985 гг.) / В. И. Златоустова // Музей и власть : [Сборник : В 2 ч.]. – Ч. 1. / Отв. ред. С. А. Каспаринская. - М. : НИИК, 1991. – С. 226-298.
4. Основы музееведения: Учебное пособие / отв. ред. Э. А. Шулепова. – М.: ЕдиториалУРСС, 2005. – С. 181–203.
5. Формирование государственной музейной сети (1917 – первая половина 1960 гг.) / АН СССР; [Д. А. Равикович]. – М.: Б. и., 1988. – 151 с.

## **4.2. Тэставыя заданні**

1. **Аўтарам першай працы, дзе закраліся пытанні гісторыі музейнай справы, быў:**
  - a. І. Д Майёр;
  - b. К. Ф. Найкель;
  - c. С. Ф. Кіхельберг.
2. **Тэрмін “музейон” у літаральным перакладзе са старажытнагрэчаскай мовы азначае:**
  - a. Месца, прысвечанае музам;
  - b. Навукова-даследчая ўстанова;
  - c. Старажытнагрэчаскі тэатр
3. **Для абазначэння калекцыі гем ужывалі тэрмін:**
  - a. Пінакатэка;
  - b. Дактыліятэка;
  - c. Гліптатэка.
4. **Размеркаваннем прадметаў музейнага характару па храмах у Старажытным Рыме займаліся:**
  - a. Цэнзары;
  - b. Пракуратары;
  - c. Эдылы.
5. **Нагляд за грамадскімі пабудовамі ў Старажытным Рыме ажыццяўлялі:**
  - a. Эдылы;
  - b. Консулы;
  - c. Сенатары;

**6. Рэчы, якія прыносіліся ў ахвяру багам і захоўваліся ў храмах, называліся:**

- a. Ватыўныя;
- b. Храмавыя;
- c. Дзяржаўныя.

**7. Тэрмін “калекцыяніраванне” ўпершыню выкарыстаў:**

- a. Герадот;
- b. М. Т. Цыцерон;
- c. Пліній Старэйшы;

**8. Месца захавання твораў жывапісу ў Старажытнай Грэцыі:**

- a. Стоя Пайкіле
- b. Музей;
- c. Пінакатэка;

**9. Калекцыі ў Старажытнай Грэцыі былі:**

- a. Прыватнымі;
- b. Грамадскімі;
- c. Імператарскімі.

**10. Заснавальнікам Александрыйскага Музейона з’яўляецца:**

- a. Пталемей I Соцер;
- b. Д. Фалерскі;
- c. Александр Македонскі.

**11. Аўтар класіфікацыі дамузейных збораў:**

- a. А. А. Гужалоўскі;
- b. А. Уітлін;
- c. К. Найкель.

**12. Прыватнае калекцыяніраванне як мэтанакіраваная з’ява ўзнікае:**

- a. У старажытным Рыме;
- b. У старажытнай Грэцыі;
- c. У старажытным Кітаі;

**13. Творы старажытнагрэчаскага жывапісу называліся:**

- a. Пінакі;
- b. Гемы;
- c. Гермы;

**14. Хто з рымскіх імператараў стварыў на сваёй віле правобраз музея пад адкрытым небам:**

- a. Нерон;
- b. Ю. Цэзар;

с. Адрыян.

**15. Калекцыя Арыстоцеля па свайму характару была:**

- а. Прыродазнаўчая;
- б. Мастацкая;
- с. Гістарычная;

**16. Калекцыі хрысціянскіх рэліквій пачалі стварацца:**

- а. У эпоху элінізму;
- б. У эпоху сярэднявечча;
- с. У эпоху Адраджэння.

**17. Калекцыя керамічных прадметаў музейнага значэння ў эпоху сярэднявечча не з'яўляліся:**

- а. Царква;
- б. Правіцелі дзяржаў;
- с. Прадстаўнікі трэцяга састойя.

**18. Спецыяльныя прыстасаванні для захавання і транспартыроўкі мошчаў хрысціянскіх святых:**

- а. рэлікварыі;
- б. кufры;
- с. рундукі.

**19. Самая знакамітая скарбніца ў сярэднявечнай Японіі называлася:**

- а. Шаолінь;
- б. Сёсоін;
- с. Кіёта.

**20. Дзе ствараліся скарбніцы ў мусульманскім свеце ў эпоху сярэднявечча:**

- а. Пры палацах;
- б. Пры храмах;
- с. Пры пахавальных мусульманскіх пакутнікаў.

**21. Асноўны фактар узнікнення дамузейных збораў у эпоху сярэднявечча:**

- а. Сацыяльны;
- б. Рэлігійны;
- с. Эканамічны;

**22. Маёмасць, перададзеная ці ахвяраваная ў дар, у мусульманскіх краінах называлася:**

- а. Вакфа;
- б. Ватывы;

с. Ахвяра;

**23. Княжацкія зборы на тэрыторыі Беларусі мелі назву:**

- а. Скарбніцы;
- б. Рызніцы;
- с. Складзенні;

**24. Памяшканне для захавання нумізматычных калекцый:**

- а. Мюнцкабінет;
- б. Кунсткамера;
- с. Шацкамера

**25. Месца захавання царкоўных збораў:**

- а. Скарбніца;
- б. Крыпта;
- с. Рызніца;

**26. Першая агульнадаступная калекцыя ў Рыме ў XV ст. належала:**

- а. Л. Медзічы;
- б. Пію ІУ;
- с. М. Крэчэнцы;

**27. Самы знакаміты твор мастацтва са збораў Спаса-Ефрасіньеўскага манастыра ў Полацку:**

- а. Крыж Л. Богшы;
- б. Тураўскае Евангелле;
- с. Кубак каралёў.

**28. Першым выкарыстаў тэрмін “Рэнесанс”:**

- а. Д. Вазары;
- б. Л. да Вінчы;
- с. Ф. Петрарка.

**29. У аснову галерэі Уфіцы была пакладзена калекцыя:**

- а. Рымскіх пап;
- б. Роду Медычы
- с. Роду Ганзага.

**30. Прыватнае калекцыяніраванне ў эпоху Адраджэння пачало развівацца ў:**

- а. Германіі;
- б. Францыі;
- с. Італіі;

**31. Для абазначэння калекцыі антычных помнікаў у эпоху Адраджэння выкарыстоўвалі тэрмін:**

- a. Пінакатэка;
- b. Галерэя;
- c. Антыкварый;

**32. Студыёла эпохі Адраджэння можна ахарактарызаваць як:**

- a. Збор прыродных дзівосаў;
- b. Спалучэнне бібліятэкі і мастацкай калекцыі;
- c. Кабінет для заняткаў;

**33. Упершыню тэрмін “музей” у адносінах да прыватных калекцый выкарыстаў:**

- a. П. Джовіа;
- b. Дж. Вазары;
- c. Д. Грымані;

**34. Дамузейны збор рымскіх пап размяшчаўся:**

- a. У Бельведэрскім палацы Ватыкана;
- b. На тэрыторыі рымскіх форумумаў;
- c. У Саборы св. Пятра ў Рыме.

**35. Знакамітая калекцыя скульптуры ў Венецыі ў эпоху Адраджэння:**

- a. Мікеланджэла;
- b. Медзічы;
- c. Д. Грымані;

**36. У перыяд Рэнесансу адбываецца:**

- a. Узнікненне музея як сацыяльнага інстытута;
- b. Развіццё дамузейнага збіральніцтва;
- c. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута;

**37. Першым публічным еўрапейскім музеем з’яўляецца:**

- a. Капіталійскі музей у Рыме;
- b. Зброяная палата Маскоўскага Крамля;
- c. Луўр у Парыжы.

**38. Якому міністэрству падпарадкаваўліся музеі ў СССР, пачынаючы з 1953 г.:**

- a. Асветы;
- b. Культуры;
- c. Унутраных спраў.

**39. Новы тып экспазіцый, які быў характэрны для савецкіх музеяў у 1920-30-я гг., называўся:**

- a. Савецкія;
- b. Сацыялістычныя;
- c. Пралетарскія;

**40. Заснавальнікам Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея быў:**

- a. Ю. Ядкоўскі;
- b. Г. І. Пех;
- c. І. І. Стаброўскі.

**41. Першы мемарыяльны музей на тэрыторыі Беларусі быў прысвечаны:**

- a. А. Міцкевічу;
- b. Ю. Нямцэвічу;
- c. Я. Купалу.

**42. Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей у 1922-1990 гг. размяшчаўся ў былым:**

- a. Старым замку;
- b. Новым замку;
- c. Каложскай царкве.

**43. Музей гісторыі рэлігіі і атеізму БССР першапачаткова быў створаны ў:**

- a. Гродна;
- b. Мінску;
- c. Полацку.

**44. Колькі музеяў-запаведнікаў у Рэспубліцы Беларусі дзейнічае на дадзены момант:**

- a. Тры;
- b. Два;
- c. У РБ адсутнічаюць музеі-запаведнікі.

**45. Для эпохі Асветы характэрна:**

- a. Узнікненне музея як сацыяльнага інстытута;
- b. Развіццё дамузейнага збіральніцтва;
- c. Фарміраванне музея як сацыяльнага інстытута;

**46. Які з ніжэйпералічаных музеяў сфарміраваўся на снове прыватнага збору французскіх манархаў:**

- a. Луўр;
- b. Музей д'Арсэ;
- c. Музей французскіх помнікаў.



**47. Хто з пералічаных калекцыянераў не сфарміраваў прыродазнаўчанавуковага збору ў эпоху Адраджэння:**

- a. М. Мекаці;
- b. Дж. Трэйдэскэнт малодшы;
- c. У. Альдравандзі.

**48. Першае згадванне пра Збройную палату Маскоўскага Крамля адносіцца да:**

- a. 1547;
- b. 1826;
- c. 1380

**49. Дынастыя імператараў, якая кіравала ў Свяшчэннай Рымскай імперыі германскай нацыі, а ў XVI–XVII стст. і ў Іспаніі, мела права прыярытэтнага набыцця мастацкіх каштоўнасцей у Германіі, Італіі і Нідэрландах:**

- a. Бурбоны;
- b. Габсбургі;
- c. Веціны.

**50. Як у прыватных калекцыях у эпоху Старажытнага Рыме траплялі прадметы грэчаскага мастацтва:**

- a. Набываліся за грошы;
- b. Атрымоўваліся ў спадчыну.
- c. Ваенныя паходы;

**51. Першыя дамузейныя зборы на тэрыторыі Беларусі:**

- a. Княжаскія зборы ў Полацку;
- b. Скарбніца ВКЛ;
- c. Зборы Радзівілаў.

**52. Першым публічным музеем на тэрыторыі Вялікабрытаніі быў:**

- a. Брытанскі музей;
- b. Нацыянальная галерэя;
- c. Эшмолеан-музеум.

**53. Дзяржаўны Эрмітаж ў Санкт-Пецярбургу быў заснаваны па загаду:**

- a. Петром I.;
- b. Паўлам I.;
- c. Кацярынай II.

**54. Вядомая мастацкая галерэя, якая размяшчалася ў Парыжы ў палацы Пале карбыналь, была створана:**

- a. Дж. Мазарыні;
- b. А. Рышылье;

- с. Людовікам XIII;
- 55. Першым публічным музеем на тэрыторыі Расійскай імперыі быў:**
- Зброяная палата Маскоўскага Крамля;
  - Кунсткамера ў Санкт-Пецярбургу;
  - Траццякоўская галерэя.
- 56. Кунсткамера ў Санкт-Пецярбургу была заснавана па ініцыятыве:**
- Петра I;
  - М. В. Ламаносава;
  - Кацярыны II.
- 57. Асноўнымі формамі папаўнення фондаў Зброянай палаты Маскоўскага Крамля не з'яўляліся:**
- Навуковыя экспедыцыі;
  - Падарункі замежных паслоў;
  - Вырабы майстроў крамлёўскіх майстэрняў.
- 58. Хто з беларускіх краязнаўцаў XIX ст. пакінуў апісанне нясвіжскага мастацкага збору Радзівілаў у Нясвіжы:**
- К. Тышкевіч;
  - У. Сыракомля;
  - П. Шпілёўскі.
- 59. У эпоху Рэнэсансу для абазначэння калекцыі ўзораў жывапісу выкарыстоўвалі тэрмін:**
- гліптатэка;
  - пінакатэка,\*
  - галерэя;
- 60. Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны заснаваны ў:**
- 1943 г.;
  - 1944 г.;
  - 1945 г.;
- 61. Аўтар праекта будынка Дзяржаўнага гістарычнага музея ў Маскве на Чырвонай плошчы:**
- У. І. Шэрвуд;
  - Р. І. Клейн;
  - Л. фон Кленцэ.
- 62. Аўтар першай экспазіцыі Дзяржаўнага гістарычнага музея ў Маскве:**
- А. С. Увараў;
  - І. Я. Забелін;
  - С. М. Траццякоў.

**63. У аснову Дзяржаўнага гістарычнага музея ў Маскве былі пакладзены прадметы з:**

- a. Севастопальскага аддзела Політэхнічнай выставы ў Маскве;
- b. Калекцыі М. П. Румянцава;
- c. Калекцыі Радзівілаў.

**64. У якім годзе быў заснаваны Румянцаўскі музей у Санкт-Пецярбургу:**

- a. 1861 г.;
- b. 1831 г.;
- c. 1852 г.;

**65. Назавіце аўтара нездзейсненага праекта Рускага нацыянальнага музея ў першай палове XIX ст.:**

- a. Ф. Адэлунг;
- b. М. П. Румянцаў;
- c. А. І. Герцен.

**66. Збор якіх правіцеляў лёг у аснову Старой Пінакатэкі ў Мюнхене:**

- a. Вітэльсбаху;
- b. Габсбургаў;
- c. Вецінаў.

**67. Старая Пінакатэка ў Мюнхене адкрылася для публікі ў:**

- a. 1819 г.;
- b. 1824 г.;
- c. 1836 г.;

**68. У якім годзе быў адкрыты Стары музей у Берліне:**

- a. 1830 г.;
- b. 1939 г.;
- c. 1753 г.

**69. Пергамскі музей у Берліне створаны для экспанавання:**

- a. Бюста Неферціці;
- b. Алтара Зеўса;
- c. Рэштак Парфенона.

**70. У якім годзе быў адкрыты для публікі Рускі музей імя Аляксандра III у Санкт-Пецярбургу:**

- a. 1895 г.;
- b. 1898 г.;
- c. 1912 г.

**71. У якім годзе была заставана Трацякоўская галерэя ў Маскве:**

- a. 1852 г.;

- b. 1872 г.;
- c. 1893 г.;

**72. У якім годзе быў заснаваны Музей Вікторыі і Альберта ў Лондане:**

- a. 1897 г.;
- b. 1852 г.;
- c. 1753 г.;

**73. Калі адбылася Першая сусветная прамысловая выстава ў Лондане:**

- a. 1851 г.;
- b. 1900 г.;
- c. 1872 г.

**74. На хутары Фатынь Віцебскай губерні ў канцы XIX – пачатку XX ст. размяшчаўся прыродазаўчы збор, які быў створана:**

- a. У. У. Адамавым;
- b. Я. К. Марозам;
- c. Г. Ябланоўскай.

**75. Ініцыятарам і стваральнікам Музея прыгожых мастацтваў пры Маскоўскім дзяржаўным універсітэце быў:**

- a. І. А. Марозаў;
- b. І. У. Цвятаеў;
- c. П. М. Трацякоў.

**76. Дзяржаўны гістарычны музей у Маскве быў заснаваны ў:**

- a. 1872 г.;
- b. 1893 г.;
- c. 1912 г.;

**77. Дзе размяшчаўся прыватны збор Э. фон Гутэн-Чапскага:**

- a. Вільня;
- b. Станькава;
- c. Лагойск.

**78. Па свайму профілю збор Э. фон Гутэн-Чапскага быў:**

- a. археалагічны;
- b. нумізматычная;
- c. комплексны.

**79. Самая вядомая і буйнейшая гісторыка-археалагічная калекцыя ў Віцебску ў канцы XIX – пачатку XX ст. належала:**

- a. А. А. Плятэру;
- b. Г. Х. Татуру;
- c. В. П. Федаровічу.

**80. Хто з'яўляўся стваральнікаў першай прыватнай навукова-тэхнічнай прыватнай калекцыя на тэрыторыі Беларусі:**

- a. Г. М. Юрчанка;
- b. Я. К. Мароз;
- c. А. К. Ельскі;

**81. Першыя вучэбныя музеі на тэрыторыі Беларусі былі створаны ў:**

- a. 1918-1941 гг.
- b. Эпоху Асветы;
- c. Эпоху Адраджэння

**82. Першыя вучэбныя музеі на тэрыторыі Беларусі былі створаны пры:**

- b. Полацкім іезуіцкім калегіўме;
- c. БДУ
- d. Віленскім універсітэце.

**83. Які музей быў адкрыты пасля правядзення Першай сусветнай прамысловай выставы ў Лондане:**

- a. Музей Вікторыі і Альберта;
- b. Нацыянальная галерэя ў Лондане;
- c. Галерэя Тэйт.

**84. Вядомы археолаг, калекцыянер, уладальнік і стваральнік прыватнага збору ў Мінску ў канцы XIX – пачатку XX ст.:**

- a. В. П. Федаровіч;
- b. Г. Х. Татур;
- c. А. Р. Брадоўскі.

**85. Чыя калекцыя стала асновай Віленскага музея старажытнасцей:**

- a. Я. П. Тышкевіча;
- b. І. І. Луцкевіч;
- c. І. Храптовіча.

**86. Першы царкоўна-археалагічны музей на тэрыторыі Беларусі быў адкрыты ў:**

- a. Віцебску;
- b. Мінску;
- c. Магілёве.

**87. У стварэнні якога царкоўна-археалагічнага музея не прымаў удзел Е. Р. Раманаў:**

- a. Віцебск;
- b. Мінск;
- c. Вільня;

- 88. Калі быў заснаваны першы ў свеце музей пад адкрытым небам:**
- 1879 г.;
  - 1891 г.;
  - 1893 г.;
- 89. Як перакладаецца са шведскага назва “Скансэн”:**
- узвышша;
  - акоп;
  - музей;
- 90. Хто быў заснавальнік першага музея пад адкрытым небам:**
- А. Хазэліўс;
  - Б. Ольсэн;
  - Д. В. Дэнон
- 91. У якім годзе была адкрыта Лонданская нацыянальная галерэя:**
- 1824 г.;
  - 1897 г.;
  - 1852 г.;
- 92. У якім годзе быў адкрыты Музей прыгожых мастацтваў імя Аляксандра III пры Маскоўскім універсітэце:**
- 1912 г.;
  - 1898 г.;
  - 1919 г.
- 93. У якім з ніжэйпералічаных гарадоў не было створана царкоўна-археалагічнага музея:**
- Віцебск;
  - Гомель;
  - Магілёў;
- 94. У якім годзе быў адкрыты Віцебскі царкоўна-археалагічны музей:**
- 1895 г.;
  - 1898 г.;
  - 1909 г.;
- 95. Якія музеі ствараліся пры настаўніцкіх семінарыях у Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.:**
- Мастацкія;
  - Педагагічныя;
  - Прыродазнаўча-навуковыя.
- 96. Хто стаў ініцыятарам стварэння Мінскага царкоўна-археалагічнага музея:**

- a. А. К. Снітка;
- b. Е. Р. Раманаў;
- c. А. К. Ельскі.

**97. Хто з беларускіх грамадскіх дзеячаў і паэтаў падрыхтаваў праект Расійскага нацыянальнага музея ў пачатку XIX ст.:**

- a. Т. Зан;
- b. А. Міцкевіч;
- c. У. Сыракомля.

**98. Якая калекцыя была эвакуіравана з Вільні ў Віцебск у 1915 г., а затым стала асновай Віцебскага гістарычна-археалагічнага музея:**

- a. І. І. Луцкевіча;
- b. А. Р. Брадоўскага;
- c. В. П. Федаровіча.

**99. Самая вядомая ў Расійскай імперыі калекцыя, прысвечаная вайне 1812 г. і руска-французскім адносінам першай чвэрці XIX ст., размяшчалася ў:**

- a. Віцебску;
- b. Нова-Барысаве;
- c. Залессі.

**100. Якая калекцыя са збору В. П. Федаровіча лічылася лепшай у Расійскай імперыі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.:**

- a. Нумізматычная;
- b. Археалагічная;
- c. Масонская.

**101. Царкоўна-археалагічны музей у Магілёве адкрыты ў:**

- a. 1897 г.;
- b. 1895 г.;
- c. 1907 г.

**102. У аснову Брытанскага музея быў пакладзены збор:**

- a. Карла I;
- b. Х. Слоўна;
- c. Р. Уолпала.

**103. Царкоўна-археалагічны музей у Магілёве быў створаны па ініцыятыве:**

- a. А. К. Ельскага;
- b. Д. І. Даўгялы;
- c. Е. Р. Раманава;

**104. У Вялікіх Лётцах Віцебскай губерні ў другой палове XIX – пачатку XX ст была створана прыродазнаўчая калекцыя, якая належала:**

- a. К. Тызенгаўзу;
- b. У. У. Адамаву;
- c. В. У. Ельскаму.

**105. У якім годзе быў заснаваны Віленскі музей старажытнасцяў:**

- a. 1855 г.;
- b. 1857 г.;
- c. 1861 г.

**106. Калекцыя братаў Тышкевічаў размяшчалася ў:**

- a. Залессі;
- b. Лагойску;
- c. Паставах;

**107. Калекцыя купца-старавера І. Сабальшчыкова знаходзілася ў:**

- a. Ветцы;
- b. Полацку;
- c. Віцебску;

**108. Першы вучэбны сельскагаспадарчы музей на тэрыторыі Беларусі быў заснаваны ў:**

- a. Пры Віленскім універсітэце;
- b. Пры Горы-Горацкім земляробчым інстытуце;
- c. Пры БДУ.

**109. Знакаміты збор у Шчорсах належаў:**

- a. А. Тызенгаўзу;
- b. І. Масальскаму;
- c. І. Храптовічу;

**110. Збор І. Храптовіча быў перададзены ў:**

- a. Маскву;
- b. Вільню;
- c. Кіеў;

**111. Самая вялікая арніталагічная калекцыя, створаная на тэрыторыі Беларусі ў пачатку XIX с., належала:**

- a. К. Тызенгаўзу;
- b. Я. К. Марозу;
- c. Г. Ябланоўскай.

**112. Заснавальнікам музея пры Гродзенскай медыцынскай акадэміі з'яўляўся:**

- b. А. Тызенгаўз;



- c. Ж. Э. Жылібер;
- d. Г. Грубер.

**113. Самая вядомы збор напалеаністыкі ў Расійскай імперыі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. быў створаны:**

- a. А. К. Ельскім;
- b. Э. фон Гутэн-Чапскім;
- c. І. Х. Каладзеёвым;

**114. У экспазіцыі першага ў свеце музея навукі і тэхнікі – Парыжскай кансераторыі мастацтваў і рамёстваў была прадстаўлена шырокая калекцыя аўтаматаў і механічных лялек вядомага вынаходніка і механіка XVIII ст.:**

- a. А. Кірхера;
- b. Ж. д'Аламбер;
- c. Ж. Вакансона.

**115. Прыродазнаўчая калекцыя ў маёнтку Семяцічы належала:**

- a. І. Масальскаму;
- b. Г. Ябланоўскай;
- c. Ж. Э. Жыліберу.

**116. Якія музеі атрымалі найбольшае развіццё ў нацысцкай Германіі:**

- a. Музеі мясцовага краю;
- b. Мастацкія музеі;
- c. Прыродазнаўчыя.

**117. Першы гістарычны музей-горад быў створаны ў:**

- a. Велікабрытаніі;
- b. Германіі;
- c. ЗША;

**118. У якім годзе нацысцкія ўлады правялі знішчэнне твораў сучаснага мастацтва ў двара Берлінскай пажарнай каманды:**

- a. 1933 г.;
- b. 1941 г.;
- c. 1939 г.;

**119. Які новы профіль музеяў з'явіўся ў Расіі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі:**

- a. Гісторыка-рэвалюцыйны;
- b. Сучаснага мастацтва;
- c. Сельска-гаспадарчы.

**120. Які орган кіраваў музейнай справай у Беларусі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі:**

- a. Наркамат земляробства;
- b. Наркамат асветы;
- c. Наркамат культуры.

**121. І Усерасійскі музейны з'езд адбыўся:**

- a. 1919 г.;
- b. 1930 г.;
- c. 1932 г.

**122. У якім годзе быў узведзены новы будынак для Збройнай палаты:**

- a. 1812 г.;
- b. 1848 г.;
- c. 1851 г.;

**123. Цэнтральны музей У. І. Леніна быў заснаваны ў:**

- a. 1924;
- b. 1970;
- c. 1917.

**124. Міжнародны Савет музеяў (ICOM) заснаваны ў:**

- a. 1946 г.;
- b. 1977 г.;
- c. 1953 г.;

**125. Самы знакаміты кітайскі музей-пахаванне (Маўзалеі імператара Цынь Шы хуандзі) знаходзіцца каля горада:**

- a. Пекін;
- b. Сіань;
- c. Нанкін;

**126. Першы музей на тэрыторыі Кітая быў адкрыты:**

- a. 1901 г.;
- b. 1905 г.;
- c. 1911 г.;

**127. Першы публічны музей у ЗША заснаваны ў Чарлстане ў:**

- a. 1773;
- b. 1777 г.;
- c. 1785 г.;

**128. Метраполітэн-музей – гэта значыць:**

- a. Сталічны;
- b. Галоўны;

с. Вялікі;

**129. Вядомая жанчына-калекцыянер на тэрыторыі Беларусі ў канцы ХУІІІ ст.:**

- а. Э. Плятэр;
- б. Г. Ябланоўская;
- с. С. Радзівіл

**130. Дырэктар Луўра ў пачатку ХІХ ст., які значна пашырыў калекцыю музея:**

- а. Г. Рабер.
- б. Ж. Ф. Шампальён;
- с. Д. В. Дэнон;

**131. Самы знакаміты мастацкі твор Дрэзданскай галерэі:**

- а. Л. да Вінчы. Партрэт Лізы Джакондо. 1503-1519. Дошка, алей.;
- б. Рафаэль. Сіксцінская мадонна. 1513-1514. Палатно, алей;
- с. Рэмбрант. Начны дазор. 1642. Палатно, алей

**132. У эпоху Рэнэсансу памяшканні, дзе захоўваліся калекцыі чучалаў звяроў, батанічныя калекцыі і антыкварныя рэчы, называліся:**

- а. Пінакатэка;
- б. Кабінет;
- с. Музей.

**133. Які манарх быў уладальнікам вялікай калекцыі рэліквій святых і пакутнікаў:**

- а. Людовік ХІV;
- б. Філіп ІІ;
- с. Карл І;

**134. Хто з англійскіх манархаў быў самым апантаным калекцыянерам:**

- а. Генрых ХVІІІ;
- б. Карл І;
- с. Георг ІІІ.

**135. Самы вялікі дамузейны збор на беларускіх землях у ХVІ - ХVІІІ стст. належаў:**

- а. Агінскім;
- б. Сапегам;
- с. Радзівілам;

**136. Мінскі абласны краязнаўчы музей знаходзіцца ў:**

- а. Мінску;
- б. Маладзечна;

с. У Рэспубліцы Беларусь няма Мінскага абласнога краязназнаўчага музея.

**137. Першыя ў свеце музеі сучаснага мастацтва з'явіліся:**

- а. У канцы XVIII – першай палове XIX ст.;
- б. 1914-1939 гг.
- с. Пасля Другой сусветнай вайны.

**138. У якім еўрапейскім горадзе буйнейшыя музеі размясціліся на востраве:**

- а. Лондан;
- б. Парыж;
- с. Берлін.

**139. У якім беларускім горадзе у перыяд да пачатку Вялікай Айчыннай вайны ў пакоі-сейфе захоўваўся крыж Е. Полацкай:**

- а. У Полацку;
- б. У Мінску;
- с. У Магілёве.

**140. Хто з вядомых мастакоў стаў арганізатарам Музея сучаснага мастацтва ў Віцебску ў 1920 г.:**

- а. М. З.Шагал;
- б. І. Я. Рэпін;
- с. Ю. М. Пэн.

**141. Які гісторыка-рэвалюцыйны музей быў адкрыты ў Мінску ў 1923 г.:**

- а. Музей У. І. Леніна;
- б. Музей І з'езда РСДРП;
- с. Музей рэвалюцыі.

**142. Хто з беларускіх краязназнаўцаў і даследчыкаў стаў арганізатарам і стваральнікам краязнаўчага музея ў Слоніме ў 1924 г.:**

- а. І. І. Стаброўскі;
- б. Ю. Ядкоўскі;
- с. Р. Гарашкевіч.

**143. Збор якога манаршага роду лёг у аснову Венскага музея гісторыі мастацтваў:**

- а. Габсбургаў;
- б. Бурбонаў;
- с. Гогенцолернаў.

**144. Па якому прынцыпу размяшчаліся на сценах творы жывапісу ў музеях эпохі Адраджэння і Асветы:**

- а. Па дэкаратыўнаму прынцыпу;

- b. Па храналогіі;
- c. Па геаграфічнай прыкмеце.

**145. Хто з беларускіх калекцыянераў першым пачаў збіраць творы беларускага выяўленчага мастацтва:**

- a. К. Ваньковіч;
- b. І. І. Луцкевіч;
- c. І. Масальскі.

**146. Якім чынам можна было патрабіць у Эрмітаж у Санкт-Пецярбургу ў XIX ст.:**

- a. Атрымаць білет у Палацавай канторы;
- b. Набыць білет у касе музея;
- c. Проста зайсці ў музей без ніякіх абмежаванняў.

**147. Што ўяўляў сабою анатамічны тэатр:**

- a. Лячэбная ўстанова;
- b. Месца, дзе паказваюць спектаклі на медыцынскую тэматыку.
- c. Анатамічны музей

**148. Хто з калекцыянераў прыродазнаўчых прадметаў выступіў з прапановай дэманстраваць групы чучал жывёл у іх прыродным асяроддзі:**

- a. Дж. Трэйдэскэнт малодшы
- b. У. Бэлак;
- c. У. Ворм;

**149. Зборы якога калекцыянера ляглі ў аснову Гомельскага палаца-паркавага ансамбля:**

- a. І. Ф. Паскевіча;
- b. М. П. Румянцава;
- c. Г. Х. Татура.

**150. Ініцыятар стварэння Мінскага гарадскога музея ў пачатку XX ст.:**

- a. Мінскае таварыства аматараў прыродазнаўства, этнаграфіі і археалогіі;
- b. Гарадскія ўлады;
- c. Г. Х. Татур.

**151. У якім годзе была створана Дзяржаўная мастацкая галерэя ў Мінску:**

- a. 1939 г..
- b. 1944 г.
- c. 1919 г.

**152. Першы дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі (Дзяржгалерэя БССР):**

- a. М. П. Міхалап;
- b. А. В. Аладава;
- c. Ю. А. Карачун.

**153. Дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея ў 1927-1929 гг.:**

- a. Я. І. Васілевіч;
- b. В. Ю. Ластоўскі;
- c. С. М. Некрашэвіч;

**154. У якім годзе быў адкрыты для наведвальнікаў Дзяржаўны музей БССР:**

- a. 1967\*;
- b. 1945;
- c. 1991.

**155. Хто з беларускіх прыватных калекцыянераў спецыяльна пабудаваў памяшканне для размяшчэння ўласнага збору:**

- a. М. Радзівіл Чорны.
- b. І. І. Луцкевіч.
- c. Э. фон Гутэн-Чапскі;

**156. Музей у ЗША, заснаваны Г. Фордам:**

- a. Грынфілд-Вілідж;
- b. Метраполітан-музей;
- c. Музей С. Гугенхайма.

**157. У 1879 г. у Расіі быў адкрыты першы літаратурна-мемарыяльны музей. Каму ён быў прысвечаны:**

- a. А. С. Пушкіну;
- b. М. Ю. Лермантаву;
- c. Л. М. Талстому.

**158. У якім годзе быў адкрыты музей Прада:**

- a. 1793;
- b. 1819;
- c. 1809.

**159. Экамузеі ўпершыню ўзніклі ў:**

- a. Францыі;
- b. Германіі;
- c. Канадзе.

**160. Па выніках Усерасійскай політэхнічнай выставы 1872 г. быў створаны:**

- a. Політэхнічны музей у Маскве;

- b. Музей прыкладных ведаў у Санкт-Пецярбургу;
- c. Румянцаўскі музей у Маскве.

**161. Якая катэгорыя музеяў была вельмі распаўсюджана ў БССР у 1919-41 гг.**

- a. Гісторыка-рэвалюцыйныя;
- b. Краязнаўчыя;
- c. Мастацкія.

**162. Дамузейны збор якога беларускага магнацкага роду размяшчаўся ў Ружанах, а затым ў Дзярэчыне:**

- a. Сапегаў;
- b. Радзівілаў;
- c. Храптовічаў.

**163. Які навуковец увёў у навуковы ўжытак тэрмін “музеалогія”:**

- a. Й. Грэсэ;
- b. К. Ф. Найкель;
- c. З. Странскі.

**164. Першыя прафесійныя музейныя часопісы пачалі выдавацца:**

- a. У другой палове XX ст.
- b. У другой палове XIX – пачатку XX ст.;
- c. У эпоху Асветы.

**165. Калі на тэрыторыі Беларусі былі створаны музеі пры губернскіх статыстычных камітэтах:**

- a. У 1860 – 70-я гг.;
- b. У 1850 – 60-я гг.;
- c. У 1890 – 1910-я гг.

**166. Спецыялізаваныя гістарычныя музеі (археалагічныя, этнаграфічныя) з’яўляюцца:**

- a. У другой палове XIX ст.;
- b. У першай палове XIX ст.;
- c. У эпоху Асветы.

**167. Якія музеі былі найбольш распаўсюджаны ў Германіі ў 1933-1945 гг.:**

- a. Ваенна-гістарычныя;
- b. Мастацкія
- c. Навукова-тэхнічныя.

**168. У структуры якой установы ў 1977 г. быў створаны Музей старажытнабеларускай культуры:**

- a. АН БССР;

- b. Дзяржаўны мастацкі музей БССР
- c. Гэта была самастойная ўстанова.

**169. У якім горадзе ў 1939 г. быў адкрыты музей Саламона Гугенхайма:**

- a. У Нью-Йорку;
- b. У Парыжы;
- c. У Лондане.

**170. Які з пералічаных музеяў з'яўляецца філіялам Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа:**

- a. Мікалаеўшчына;
- b. Завоссе;
- c. Ляўкі;

**171. Філіялам Дзяржаўнага літаратурнага музея Я. Купалы не з'яўляецца:**

- a. Ляўкі;
- b. Мікалаеўшчына;\*
- c. Акопы.

**172. Музей-сядзіба І. Я. Рэпіна гэта філіял:**

- a. Віцебскага абласнога краязнаўчага;
- b. Нацыянальнага мастацкага музея РБ;
- c. Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі.

**173. У Беларусі падрыхтоўка музейных спецыялістаў у сістэме вышэйшай школе пачалася ў:**

- a. 1992 г.
- b. 1927;
- c. 1994.

**174. Калі ў Беларусі ўпершыню быў створаны Музей сучаснага мастацтва:**

- a. У 1918 г.
- b. У 1997 г.
- c. У 2016 г.

**175. У якім горадзе дзейнічае Музей выратаваных каштоўнасцей:**

- a. Мінску;
- b. Брэсце;
- c. Гродна.

**176. Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту быў адкрыты ў:**

- a. 1976\*;



- b. 1967;
- c. 1991.

**177. Закон аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь (першая рэдакцыя) быў прыняты ў:**

- a. 2011;
- b. 1976.
- c. 1996\*.

**178. Вундэркамера – гэта:**

- a. Кабінет рэдкасцей;
- b. Нумізматычны кабінет.
- c. Месца для захавання твораў мастацтва.

**179. Хто з нямецкіх архітэктараў быў запрошаны для ўзвядзення будынка Новага Эрмітажу ў Санкт-Пецярбургу сярэдзіне XIX ст.:**

- a. Л. фон Кленце;
- b. К. Ф. Шынкель;
- c. Г. Земпер.

**180. Земскія музеі на тэрыторыі Беларусі пачалі стварацца:**

- a. У 1860-я гг.;
- b. У перыяд 1911-1914 гг.;
- c. У 1914-1941 гг.

**181. У якой краіне ўпершыню быў створаны музей пад адкрытым небам:**

- a. Швецыя;
- b. Францыя.
- c. Расія.

**182. У якім беларускім горадзе знаходзіцца Музей бітвы за Дняпро:**

- a. Лоеў;
- b. Магілёў;
- c. Быхаў.

**183. У якім будынку калекцыі Санкт-Пецярбургскай кунсткамеры знаходзіліся першапачаткова:**

- a. У Летнім палацы Пятра I;
- b. У Зімовым палацы;
- c. У Кікіных палатах.

**184. Які музей ў Расіі ў другой палове XIX – пачатку XX ст. не насіў імя Аляксандра III:**

- a. Гістарычны музей у Маскве;
- b. Рускі музей у Санкт-Пецярбургу;

с. Палітэхнічны музей у Маскве.

**185. Які будынак у Старажытным Рыме быў узведзены выключна для дэманстрацыі трафейных мастацкіх каштоўнасцей:**

- а. Калізей;
- б. Портык Метэла;
- с. Храм Міру.

**186. Якая арганізацыя наладжвала ў Расіі выстаўкі рускіх мастакоў у 1870 – 90-я гг.:**

- а. Акадэмія мастацтваў;
- б. Земствы;
- с. Таварыства перасоўных мастацкіх выставак.

**187. Што ўяўляла асаблівую цікавасць для кітайскіх калекцыянераў у эпоху Сераднявечча:**

- а. Творы каліграфіі;
- б. Мемарыяльныя рэчы;
- с. Прыродазнаўчыя.

**188. Ініцыятыпа стварэння гістарычных музеяў у ЗША ў першай палове XIX ст. зыходзіла ад:**

- а. Кіраўніцтва краіны;
- б. Грамадскія таварыствы;
- с. Прыватныя асобы.

**189. Да якіх гадоў адносіцца стварэнне музеяў пры губернскіх палатах дзяржаўных маёмасцей на тэрыторыі Беларусі:**

- а. 1850-я гг.;
- б. 1890-я гг.;
- с. Пачатак XX ст.

**189. У якім беларускім горадзе пачалося фарміраванне скарба ВКЛ:**

- а. У Полацку;
- б. У Навагрудку;
- с. У Вільні.

**190. Які тэрмін у эпоху Адраджэння і Асветы выкарыстоўвалі для абзначэння дзяржаўнай скарбніцы:**

- а. Кунсткамера;
- б. Шацкамера;
- с. Мюнцкабінет.

**191. Хто лічыцца заснавальнікам музея пры Полацкім езуіцкім калегіуме ў 1770-я гг.:**

- a. А. Тызенгаўз;
- b. Г. Грубер;
- c. Ж. А. Жылібер.

**192. Вузкая спецыялізацыя гістарычных збораў беларускіх прыватных калекцыянераў назіраецца ў:**

- a. У першай палове XIX ст.;
- b. У другой палове XIX – пачатку XX ст.;
- c. У эпоху Адраджэння.

**193. Хто з беларускіх калекцыянераў стварыў у Вільні прыватны комплексны гістарычны збор, на аснове якога ў 1921 г. быў заснаваны агульнадаступны музей, які дзейнічаў да 1946 г.**

- a. І. І. Луцкевіч;
- b. Г. Х. Татур.
- c. А. Р. Брадоўскі.

**194. Дзе ў Беларусі ўпершыню ў 1918 г. быў створаны Музей сучаснага мастацтва:**

- a. У Мінску;
- b. У Віцебску.
- c. У Гродна.

**195. Кто з беларускіх народных паэтаў быў першым ушанаваны праз стварэнне музея ў 1945 г.**

- a. Я. Купала;
- b. Я. Колас;
- c. П. Броўка.

**196. Да якога перыяду адносіцца пашырэнне сацыяльнага складу калекцыянераў:**

- a. Да эпохі Сераднявечча;
- b. Да эпохі Адраджэння;
- c. Да другой паловы XIX – пачатку XX ст.

**197. Хто з беларускіх прыватных калекцыянераў эпохі Асветы для папулярызацыі ўласнага збору і пашырэння колькасці наведвальнікаў арганізаваў “транспартныя зносіны” паміж Вільняй і ўласным маёнткам:**

- a. І. Масальскі;
- b. Г. Ябланоўская;
- c. І. Храптовіч.

**198. У аснову якога музея лягла выстаўка “Беларусь жыве, Беларусь змагаецца, Беларусь была і будзе савецкай”, адкрытая ў Маскве ў 1942 г.:**

- a. Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;

- b. Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь;
- c. Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

**199. Хто з беларускіх прыватных калекцыянераў другой паловы XIX – пачатку XX ст. стварыў буйнейшы збор археаграфічных матэрыялаў, які размяшчалася ў маёнтку Замосце Мінскай губерні:**

- a. Г. Х. Татур;
- b. А. К. Ельскі;
- c. І. Х. Каладзеў.

**200. Што не было характэрна для магнацкіх збораў Беларусі:**

- a. Зборы былі адкрыты для публікі;
- b. Зборы насілі ўніверсальны характар.
- c. Хісткая мяжа паміж паміж калекцыйнымі рэчамі і прадметамі інтэр'ера.

#### 4.4. Пытанні да экзамену

1. Азначэнне дысцыпліны “гісторыя музейнай справы”. Аб’ект і прадмет гісторыі музейнай справы.
2. Гісторыяграфія гісторыі музейнай справы.
3. Крыніцазнаўства гісторыі музейнай справы.
4. Збіральніцтва ў Старажытнай Грэцыі.
5. Збіральніцтва ў эпоху элінізму.
6. Прыватнае збіральніцтва ў Старажытным Рыме.
7. Грамадскія зборы ў Старажытным Рыме.
8. Захаванне, экспанаванне і паказ грамадскіх збораў у Старажытным Рыме.
9. Кароткая характарыстыка калекцыяніравання ў эпоху Сераднявечча.
10. Фарміраванне храмавых збораў.
11. Свецкае калекцыяніраванне, стварэнне прыватных скарбніц.
12. Стварэнне дамузейных збораў на Усходзе ў эпоху Сераднявечча.
13. Музей у перыяд росквіту культуры Еўропы ў эпоху Адраджэння. Фарміраванне перадумоў для пераўтварэння музея ў сацыякультурную ўстанову.
14. Раннія спецыялізаваныя мастацкія зборы ў эпоху Адраджэння.
15. Раннія прыродазнаўчыя музеі і калекцыі ў эпоху Адраджэння.
16. Раннія гістарычныя калекцыі і музеі ў эпоху Адраджэння.
17. Гісторыя ўзнікнення і фарміравання магнацкіх калекцый у Беларусі.
18. Спробы групы прадметаў у калекцыях ў эпоху Адраджэння. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музеяў у эпоху Адраджэння.
19. Уплыў асветніцкай ідэалогіі на станаўленне музея.
20. Мастацкія калекцыі ў эпоху Асветы. Станаўленне палацавых збораў (Луўр, Цвінгер, Імператарская галерэя ў Вене і г.д.)
21. Мастацкія калекцыі ва Усходняй Еўропе і ў Беларусі ў эпоху Асветы.
22. Прыродазнаўчыя калекцыі і музеі ў эпоху Асветы.
23. Зборы прадметаў натуральнага характара ў Беларусі ў эпоху Асветы.

24. Навукова-тэхнічныя зборы ў эпоху Асветы.
25. Навукова-тэхнічныя калекцыі ў Беларусі ў эпоху Асветы.
26. Гістарычныя зборы ў эпоху Асветы.
27. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музеяў у эпоху Асветы.
28. Мастацкія музеі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
29. Мастацкія калекцыі ва Усходняй Еўропе і ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
30. Прыродазнаўчыя музеі і калекцыі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
31. Прыродазнаўчыя калекцыі і музеі ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
32. Музеі навукі і тэхнікі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
33. Навукова-тэхнічныя музеі і калекцыі ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст. Сельскагаспадарчыя выставы.
34. Гістарычныя музеі і калекцыі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
35. Прыватныя калекцыі гістарычнага профілю ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.
36. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музеяў у канцы XVIII – першай палове XIX ст.
37. Мастацкія музеі другой паловы XIX – пачатку XX ст.
38. Прыватныя мастацкія калекцыі ў Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
39. Гісторыя стварэння і дзейнасці царкоўна-археалагічных музеяў у Беларусі.
40. Прыродазнаўчыя музеі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
41. Прыродазнаўчыя музеі ў Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
42. Прыватныя прыродазнаўчыя калекцыі ў Беларусі ў другой палове XIX ст. – пачатку XX ст.
43. Музеі навукі і тэхнікі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
44. Музеі навукі і тэхнікі ў Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
45. Гісторыя стварэння і дзейнасці вучэбных музеяў у Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
46. Гістарычныя (агульнагістарычная, археалагічныя, этнаграфічныя) музеі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
47. Гістарычныя музеі пры навуковых таварыствах Беларусі ў другой палове XIX ст. – пач. XX ст.
48. Гістарычныя музеі пры навучальных установах Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
49. Прыватныя гістарычныя калекцыі ў Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
50. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў канцы XIX – пачатку XX ст.
51. Новыя з’явы ў дзейнасці музеяў у ліберальна-дэмакратычных краінах Заходняй Еўропы і Амерыкі ў міжваенны перыяд.
52. Музейная справа ў краінах з таталітарным рэжымам (Італія, Германія) ў міжваенны перыяд.

53. Развіццё музейнай справы ў СССР у 1917 – 1945 гг.
54. Фарміраванне сеткі дзяржаўных музеяў у БССР у міжваенны перыяд.
55. Краязнаўчыя музеі ў БССР. Пытанні музейнага будаўніцтва на ўсебеларускіх краязнаўчых канферэнцыях і з'ездах.
56. Музеі ў Заходняй Беларусі.
57. Музейная справа ў СССР і на постсавецкай прасторы ў другой палове XX – пачатку XXI ст.
58. Асноўныя тэндэнцыі развіцця музеяў у краінах свету пасля II сусветнай вайны.
59. Краязнаўчыя музеі ў Беларусі ў 1944-1991 гг.
60. Гістарычныя музеі ў Беларусі ў 1944-1991 гг.
61. Мастацкія, літаратурныя і іншыя музеі Беларусі ў 1944-1991 гг.
62. Музейная справа ў Беларусі на мяжы XX і XXI стст.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

## 5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

### ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Тэмы	Колькасць гадзін			
	усяго	лекцыі	семінары	самаст. работа
<b>Раздзел I. Агульныя тэарэтыка-метадычныя пытанні гісторыі музейнай справы</b>				
<b>Тэма 1.</b> Тэарэтычныя аспекты гісторыі музейнай справы	5	2		4
<b>Тэма 2.</b> Крыніцазнаўства гісторыі музейнай справы	6	2		6
<b>Тэма 3.</b> Гістарыяграфія гісторыі музейнай справы	8	2		8
<b>Раздзел II. Гісторыя музейнай справы</b>				
<b>Тэма 4.</b> Дамузейнае збіральніцтва	7	6		4
<b>Тэма 5.</b> Узнікненне музея як сацыякультурнага інстытута. Музейная справа ў эпоху Адраджэння	16	6	4	6
<b>Тэма 6.</b> Уплыў асветніцкай ідэалогіі на ўзнікненне публічных музеяў. Музейная справа ў эпоху Асветы	18	6	4	8
<b>Тэма 7.</b> Пераўтварэнне музеяў у публічныя ўстановы. Музейная справа ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.	16	4	4	8
<b>Тэма 8.</b> Спецыялізацыя музеяў. Музейная справа ў другой палове XIX – пачатку XX ст.	26	8	6	12
<b>Тэма 9.</b> Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў Еўропы і Амерыкі ў 1920-40-я гг.	12	4		8
<b>Тэма 10.</b> Музейная справа ў СССР у 1917 – сярэдзіне XX ст.	24	6	6	18
<b>Тэма 11.</b> Музейная справа ў СССР і на постсавецкай прасторы ў другой палове XX – пачатку XXI ст.	22		6	18
<b>Тэма 12.</b> Музейная справа ў краінах свету ў другой палове XX – пачатку XXI ст.	20			20
<b>Разам....</b>	180	36	24	120

## 5.2. Асноўная літаратура

1. Ананьев, В. Г. История зарубежной музеологии: Учебно-методическое пособие / В. Г. Ананьев. – Санкт-Петербург, 2014. – 316 с.
2. Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры: [прыняты Палатай прадстаўнікоў 24 чэрвеня 2016 г.: адобраны Саветам Рэспублікі 30 чэрвеня 2016 г.]: уступае ў сілу з 3 лютага 2017 года. - Мінск : Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2016. - 270, [1] с.
3. Беларускія музеі. Гісторыя. Хроніка. Сучаснасць / уклад. А. М. Калбаска; Бел. ін-т праблем культуры. – Мн.: БелППК, 1998. – 130 с. – (Музейныя сшыткі: навук.-метад. зб.; вып. 4).
4. Бярэйшык, Л. У. Музеі замежных краін: вучэбн. дапам. для студэнтаў гіст. фак. спец. 1-23 01 12 “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”. У 2 ч. Ч. 1.: Музеі Еўропы / Л. У. Бярэйшык, А. А. Гужалоўскі. – Мінск: БДУ, 2004. – 188 с.
5. Бярэйшык, Л. У. Музеі замежных краін: Вучэбн. дапам. для студэнтаў гіст. фак. спец. 1-23 01 12 “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”. У 2 ч. Ч. 2.: Музеі Азіі, Амерыкі, Аўстраліі, Афрыкі / Л. У. Бярэйшык, А. А. Гужалоўскі. – Мінск: БДУ, 2008. – 247 с.
6. Грицкевич, В.П. История музейного дела до конца XVIII в. / В. П. Грицкевич. – СПб.: СПбУКИ, 2004. – 408 с.
7. Грицкевич, В.П. История музейного дела конца XVIII — начала XX вв. / В. П. Грицкевич; Министерство культуры и массовых коммуникаций Российской Федерации, Федеральное агентство по культуре и кинематографии, Санкт-Петербургский государственный университет культуры и искусств. – Санкт-Петербург : СПбГУКИ, 2007. – 335 с.
8. Грицкевич, В.П. История музеев мира: учеб. пособие для студентов ист. фак-тов / В. П. Грицкевич, А. А. Гужаловский. – Мн.: БГУ, 2003. – 284 с.
9. Гужалоўскі, А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі : вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-23 01 12 "Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках)" / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, 2012. – 302, [1] с.
10. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1918–1941) / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2002. – 176 с.
11. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1941–1991) / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2004. – 218 с.
12. Гужалоўскі, А.А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мн.: НАРБ, 2001. – 124 с.
13. Жуков, Ю.Н. Становление и деятельность советских органов охраны памятников истории и культуры, 1917–1920 гг. / отв. ред. Н. М. Катунцова; АН СССР, Ин-т истории СССР. – М.: Наука, 1989. – 301 с.
14. Музееведческая мысль в России XVIII — XX веков : сборник документов и материалов / Министерство культуры Российской Федерации, Российский



- институт культурологии; [авторы-составители: Э. А. Шулепова и др.]; ответственный редактор Э. А. Шулепова. – Москва : Этерна, 2010. – 957, [1] с.
15. Овчинникова, Б.Б. Из истории русских музеев: учебн. пособие / Б. Б. Овчинникова, Л. В. Чицова; Урал. гос. ун-т им. А. М. Горького. – Екатеринбург: УрГУ. 1992. – 115 с.
16. Основы музееведения: учебное пособие / отв. ред. Э. А. Шулепова. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – С. 108 – 214.
17. Сотникова, С.И. Музеология: Пособие для вузов / С. И. Сотникова. – М.: Дрофа, 2004. – 192 с.
18. Шмелёв, В.Г. Музеи под открытым небом: очерки возникновения и развития / В. Г. Шмелёв. – Киев: Наукова думка, 1983. – 119 с.
19. Юренева, Т.Ю. Музееведение: учебник для высшей школы / Т. Ю. Юренева. – М.: Академический проект, 2003. – С. 15–316.

### 5.3. Дадаткова літаратура

1. Алексеев, Л. В. Археология и краеведение Беларуси XVI в. – 30-е гг. XX в. /Л. В. Алексеев; под ред. Б. А. Рыбакова. – Минск : Беларуская навука, 1996. – 206 с.
2. Вопросы истории музейного дела в СССР: сб. науч. тр. / НИИ музееведения. – Москва , 1962. – Вып. 7. – 285 с. – (Очерки истории музейного дела в СССР; вып. 4.).
3. Жуков, Ю.Н. Становление и деятельность советских органов охраны памятников истории и культуры, 1917–1920 гг. / отв. ред. Н. М. Катунова; АН СССР, Ин-т истории СССР. – Москва : Наука, 1989. – 301 с.
4. Каханоўскі, Г.А. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI – XIX стст. / Г. А. Каханоўскі; навук. рэд. Л. Д. Побаль. – Мінск : Навука і тэхніка, 1984. – 120 с.
5. Каханоўскі, Г.А. Руплівец нашай старасветчыны: Яўстах Тышкевіч / Г. А. Каханоўскі – М.: Навука і тэхніка, 1992. – 62 с.
6. Клепиков, Н. Е. Культурно-историческое наследие Беларуси периода Российской империи / Н. Е. Клепиков. – Минск : Издательский центр Белорусского государственного университета, 2008. – 174 с.
7. Клепиков, Н. Е. Культурно-историческое наследие Беларуси, 1917-1932 гг. / Н. Е. Клепиков. – Минск : Издательский центр Белорусского государственного университета, 2008. – 150 с.
8. Клепиков, Н. Е. Памятники истории и культуры Беларуси (конец XVIII - первая треть XX в.) : проблемы сохранения / Н. Е. Клепиков. – Минск : Издательский центр БГУ, 2015. – 471 с.
9. Музееведческая мысль в России XVIII — XX веков : сборник документов и материалов / Министерство культуры Российской Федерации, Российский институт культурологии; [авторы-составители: Э. А. Шулепова и др.]; ответственный редактор Э. А. Шулепова. – Москва : Этерна, 2010. – 957, [1] с.

10. Музеі Беларусі: даведачнае выданне. – Мн.: БелЭн, 2008. – 559 с.
11. Музей и власть. В 2 ч. Ч. 1. Государственная политика в области музейного дела (XVIII–XX вв.): сб. науч. тр. / НИИ культуры. – Москва: НИИК, 1991. – 323 с.
12. Музейные учреждения и организации зарубежных стран: (кат.) / НИИ культуры. – Москва, 1987. – 115 с.
13. Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – Москва, 1960. – Вып. 2. – 380 с.
14. Очерки истории музейного дела в России / НИИ музееведения. – М., 1961. – Вып. 3. – 365 с.
15. Очерки истории музейного дела в СССР – Москва, 1963. – Вып. 5. – 307 с. – (Сб. науч. тр./ НИИ музееведения; вып. 9.).
16. Очерки истории музейного дела в СССР / НИИ музееведения. – Москва, 1968. – Вып. 6. – 410 с.
17. Очерки истории музейного дела в СССР / НИИ музееведения. – Москва, 1971. – Вып. 7. – 370 с.
18. Полунина, Н.М. Основатели. Российские покровители / Н. М. Полунина, А. И. Фролов. – Москва : Сов. Россия, 1990. – 136 с.
19. Федоров, Н.Ф. Музей, его смысл и назначение / Н. В. Фёдоров // Фёдоров Н. Ф. Сочинения / общ. ред.: А. В. Гулыга; выступ. статья, примеч. и сост. С. Г. Семёновой. – Москва : Мысль, 1982. – С. 575 – 606.
20. Формирование государственной музейной сети (1917 – первая половина 60-х годов) / АН СССР; [Д. А. Равикович]. – Москва : [Б. и.], 1988. – 151 с.
21. Хадсон, К. Влиятельные музеи / К. Хадсон; Пер. с англ. Л. Мотылева. – Новосибирск: Науч.-изд. центр «Сиб. хронограф», 2001. – 196 с.
22. Шмелёв, В.Г. Музеи под открытым небом: очерки возникновения и развития / В. Г. Шмелёв. – Киев: Наукова думка, 1983. – 119 с.
23. Шмит, Ф.И. Исторические, этнографические, художественные музеи. Очерки истории и теории музейного дела / Ф. И. Шмит. – Харьков: Свет, 1919. – С. 1 – 28.
24. Шмит, Ф.И. Музейное дело. Вопросы экспозиции / Ф. И. Шмит. – Ленинград : АCADEMIA, 1929. – 245 с.
25. Юренева, Т.Ю. Музей в мировой культуре / Т. Ю. Юренева. – Москва: Рус. слово, 2003. – 532 с.